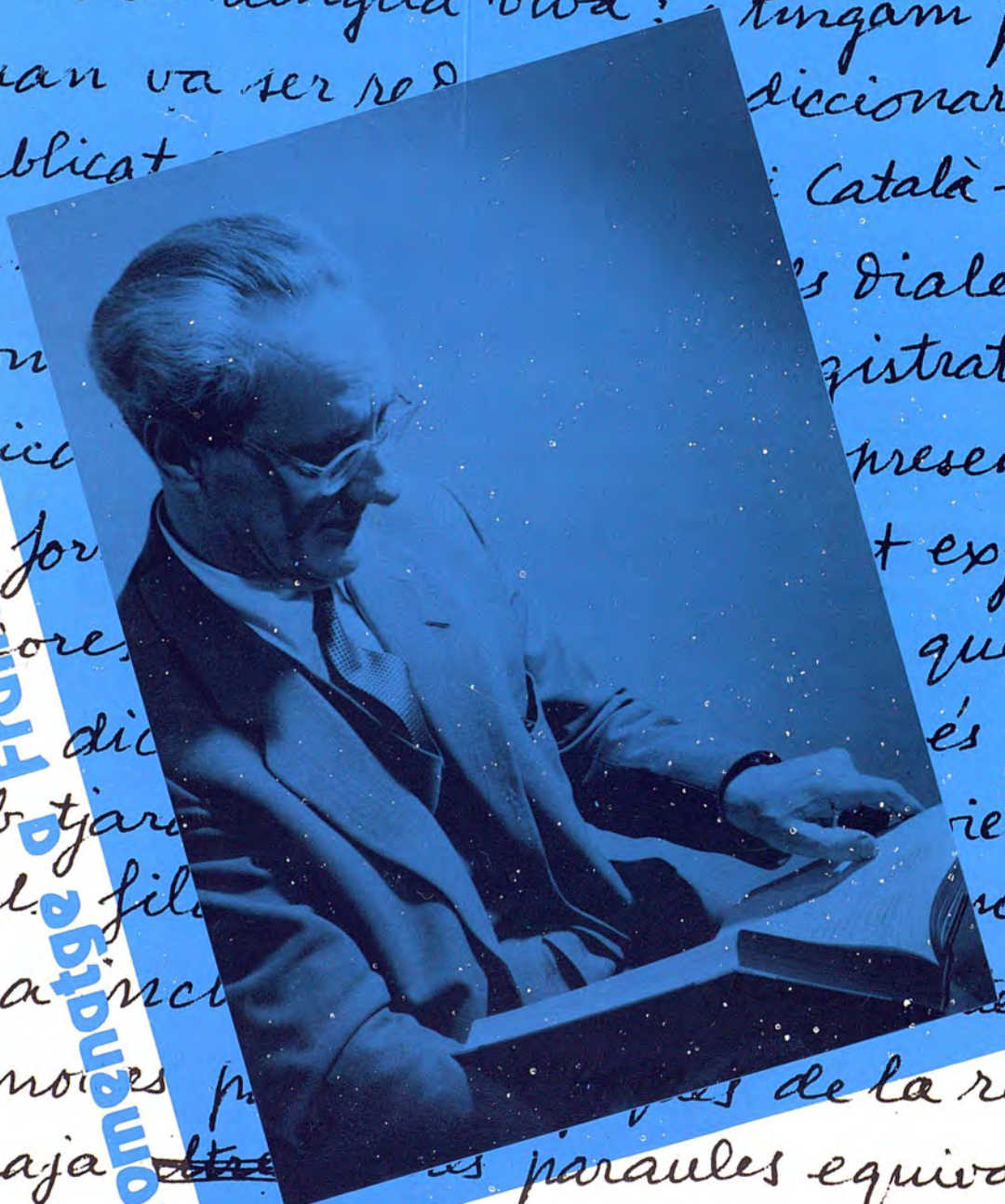

PISSARRA

REVISTA D'ENSENYANCA DE LES ILLES Nº 58

ABRIL 1991

PISSARRA 58

ABRIL 1991

PISSARRA

REVISTA PERIÒDICA D'INFORMACIÓ DE
L'ENSENYANÇA DE LES ILLES BALEARS

Abril 1991

EDITA:

Sindicat de Treballadors de l'ensenyança de les
Illes Balears. Carrer de la Vinyassa, 14 Palma
Telèfon: (971) 46 08 88 telefax: (971) 77 12 00

DIRECCIÓ I CONSELL DE REDACCIÓ:

Pedro Polo Fernández
Gabriel Caldentey Ramos
Neus Santaner Pons
Gloria Fullana González
Tomàs Martínez Miró
Joan M. Pintado Díaz
Sebastià Serra i Juan
Catalina Riutord Sbert
Carmen Pascual Alperi
Baltasar Darder i Sansó

MAQUETACIÓ I FOTOCOMPOSICIÓ:

STEI i PRENSA UNIVERSITÀRIA

COBERTA: Amalia Bernabé

Dep. legal: 533/79 PM

Els articles publicats en aquesta revista ex-
pressen únicament l'opinió dels seus autors.

SERVEI DE LLIBRE
ESTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon: 71 38 21
07002 PALMA

ÍNDEX

Editorial

3

Francesc de B. Moll: un treballador incansable

4

Francesc de B. Moll: ànima de l'Obra Cultural Balear

6

Francesc de B. Moll i el *Diccionari*

9

Recordança de Francesc de B. Moll

12

Francesc de B. Moll: un perfil en el temps

13

Francesc de B. Moll: el poder energètic de l'idioma

14

Francesc de B. Moll: professor

16

Francesc de B. Moll i la normativa

18

Francesc de B. Moll: la perspectiva oberta

20

Activitats didàctiques en homenatge a F. de B. Moll

23

Bibliografia de Francesc de B. Moll

32

El pare Moll

36

L'espai com a eina educativa

38

Recerca bibliogràfica

41

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

EDITORIAL

Aquest número de *PISSARRA* vol retre un homenatge a la tasca desplegada per Francesc de B. Moll, insigne filòleg que ens va servir els mots en un dels moments més difícils de la nostra trajectòria com a poble. La nostra intenció és de fer, des de l'òptica de l'ensenyament una breu anàlisi de la situació actual de la llengua catalana i establir unes pautes a seguir per tal que aquesta se situï al lloc que li pertoca, segons el dret que li assisteix com a llengua territorial del nostre poble.

En una primera visió, podríem dir que el panorama que se'ns albira a hores d'ara és ben diferent del que Moll trobà al començament de la seva tasca i, pràcticament, durant la seva dilatada vida. De fet, el català té un reconeixement d'oficialitat al nostre territori i ha adquirit un status internacional amb l'aprovació del seu ús com a llengua de treball del Parlament Europeu a proposta, cal no oblidar-ho, del nostre Parlament, entre d'altres.

Aquesta visió relativament optimista de la situació de què gaudeix contrasta amb les anàlisis que, a partir de la realitat de la vida diària, en fan els sociolingüistes. Així veiem que, després de tants anys d'haver estat reconeguda oficial per l'Estatut d'Autonomia, el qual ha possibilitat la Llei de Normalització Lingüística, encara resten moltes coses per redreçar.

El nostre poble, pel que fa a la seva pròpia llengua i cultura, manifesta un sentiment d'autoodi que no se'ns oculta a ningú. Sentiment causat per la llarga repressió soferta i envers el qual els nostres governants ben poca cosa han fet. Dins el marc de la legalitat vigent, restablir el necessari orgull lingüístic --imprescindible per sortir d'aquest atzucac en què ens han mantingut des de fa més de dos segles-- no hauria estat gens difícil. Tal vegada ignoren que un poble que perd la seva llengua perd la seva identitat. I d'un poble sense identitat com a tal, no se'n pot esperar res. Occitània n'és exemple revelador.

Francesc de B. Moll va manifestar que estava completament convençut que el redreçament de la llengua havia de passar necessàriament per l'escola. Convicció que a nosaltres, els ensenyants, ens confereix un paper preeminent, una responsabilitat primordial. És sobre aquesta tesi que volem incidir. Certament cal reconèixer que tota la tasca d'ensenyament en català que s'ha duit a terme des de la

naixença de les tres primeres escoles mallorquines a les aproximadament cent-cinquanta actuals, ha recaigut sobre la iniciativa coratjosa i admirable d'un gran col·lectiu de professors que, amb uns mitjans materials mínims, només compensats per una desbordant il·lusió, posaren les primeres pedres i obriren el camí a les futures generacions d'ensenyants. Malauradament en resta encara un sector nombrós que, tot i que també hi són cridats, encara no han sentit la necessitat de prestar aquest servei al seu poble. Les passes són en ocasions dificultoses, els entrebancs poden semblar insuperables al primer cop d'ull, i moltes comunitats escolars se senten poc recolzades per iniciar quasi sense cap tipus de suport l'ensenyament en català.

Però si aquest nombre d'escoles, impensable fa una desena d'anys, ha arribat, cada una en la mesura de les seves possibilitats, però totes amb il·lusió, a fer possible el miracle de la normalització lingüística, què no es podria aconseguir si es comptàs amb el veritable suport de les administracions implicades? Cal que aquestes es posin al davant de la normalització lingüística i cultural --no ho separem--, tal com ho han sabut fer altres territoris de la nostra llengua i cultura, perquè, al seu darrere, s'hi comprometin els ensenyants que encara no s'hi senten prou motivats.

Només així, l'escola podrà bastir una educació, tant en els joves com en els adults, veritablement arrelada al nostre àmbit cultural i amb plena consciència de poble no alienat. Aquests seran uns bons fonaments, damunt els quals, però, cal edificar-hi quelcom; cal que els nostres alumnes vegin com a normal el que aprenen, cal que aquesta normalitat surti al carrer i s'apropii a la comunitat escolar i cal finalment que el català esdevingui una llengua necessària per a tots els usos. Només així el nostre esforç haurà estat efectiu.

En definitiva, els ensenyants són imprescindibles per al redreçament, però encara ho és més la voluntat política de qui controla el poder. Fóra bo que aquests, en lloc d'escoltar el ressò centralista que ens obvia, parassin més l'orella a la justa exigència del nostre poble. Que no passin ànsia, no han de fer un salt en el buit, compten amb el preceptiu mandat legal, i amb la il·lusió i el coratge d'un gran nombre d'ensenyants.

FRANCESC DE BORJA MOLL: UN TREBALLADOR INCANSABLE

Francesc de Borja Moll nasqué a Ciutadella de Menorca dia 10 d'octubre de 1903, fill de Josep Moll i Vidal i de Maria Anna Casanovas i Oliver.

Estudià Humanitats i Filosofia en el Seminari Conciliar de Menorca, Fonètica amb B. Schädel i T. Navarro Tomás, Lexicologia amb W. Meyer-Lübke i Dialectologia amb A. Mª Alcover.

L'any 1917 col·labora al periòdic «El Iris» i s'inicia en la tècnica tipogràfica, la qual li servirà per a la tasca editorial que emprendre posteriorment.

L'any 1921 arribà a Mallorca convidat per Mossèn Alcover que el va iniciar en la tècnica del *Diccionari* i l'estudi de la Filologia catalana i romànica. Anomenat secretari de redacció del futur *Diccionari*, començarà una tasca que podem considerar com l'esforç més ambiciós desenvolupat en aquesta illa, ja que des de l'any 1926 fins l'any 1962 treballarà en els que seran els deu volums del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, eina bàsica i imprescindible per qualsevol estudiós de la llengua catalana.

Entre els anys 1927-36 desenvolupà diversos treballs tals com la traducció al castellà del *Introduction to Vulgar Latin* de Grandgent, l'*Atlas Lingüístico de la Península Ibérica* dirigit per Tomàs Navarro Tomás, enquestes per a l'*Atlas Lingüístic* a Mallorca i al País Valencià, participació en la *Miscel·lània Lulliana* amb *Els Llatínismes de la Lògica Nova*, publicació d'una *Ortografia Mallorquina*, la fundació de la biblioteca «Les Illes d'Or», etc.

En aquest temps, obté en diverses ocasions els premis de Filologia de l'I.E.C. que l'elegeix com a membre corresponent de la mateixa manera que la Real Academia Española. Ingressa com a *magister* a L'Escola Lliure de Lullisme.

Entre els anys 1937-68 segueix amb la seva tasca intensa i continuada. Apareixen els *Rudiments de Gramàtica Preceptiva* i edita nombroses obres: les *Horacianes* de Costa i Llobera, *El Somni encetat* de Miquel Dolç, l'edició políglota del *Pi de Formentor*, la *Gramàtica Històrica Catalana*, el primer volum de la col·lecció «Raixa», comença l'ambiciosa col·lecció «Exemplaria mundi», fa enquestes per a l'*Atlas* a la Catalunya Nord, publica *Notes per a una valoració del lèxic de Ramon Llull*, la primera edició d'*Els Llinatges catalans* i comença els enregistraments de les Rondalles a Ràdio Popular.

Com si tots aquests treballs no fossin suficients per a desbordar qualsevol persona, amb la

seva gran capacitat de feina encara pot organitzar el centenari de Mossèn Alcover, fundar l'Obra Cultural Balear i crear l'editorial Moll, que suposaran eixos bàsics per a l'impuls de la nostra literatura i cultura en moments difícils de repressió per a les llengües minoritàries de l'Estat espanyol.

Simultàniament, exerceix la docència a diversos àmbits: ensenyament d'alemany i francès a l'Institut Nacional de Palma; d'espanyol per a estrangers a l'Estudi General Lullia i de Llengua Catalana a l'Obra Cultural Balear i a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona.

Participa, a més a més, a diferents congressos internacionals i dona conferències en Munic, Frankfurt, Bonn, etc.

L'any 1970 publicà *Els meus primers trenta anys*, primer volum de les seves memòries i l'any 1975 el segon: *Els altres quaranta anys*.

Com a reconeixement de la seva extraordinària activitat, tot un seguit de premis li seran concedits. Serà anomenat «doctor honoris causa» per les Universitats de Barcelona, València, Illes Balears i Basilea i «Menorquí Il·lustre» per l'Ajuntament de Maó. Obtindrà el «Premi d'Honor de les Lletres Catalanes», les medalles d'or de la Generalitat de Catalunya, del Govern Autònom de les Illes Balears i de l'Ajuntament de Ciutadella, el premi Ossian de la Stiftung FVS d'Hamburg, el Manuel Sanchis Guarner, etc. sense que tots aquests li fessin perdre la seva discreció i senzillesa.

Després de tota una vida dedicada pròdigament al treball, obrint camins que ens permetessin de conèixer i estimar millor la nostra llengua i cultura, dia 18 de febrer de 1991 ens va abandonar deixant-nos una obra extraordinària i imprescindible i el seu exemple de la dedicació a l'obra ben feta, silenciosament i sense descans.

Bibliografia:

- MOLL, F. de B.: *Els meus primers trenta anys (1903-1934)*, «Els Treballs i els Dies», 8, Palma 1971.
- MOLL, F. de B.: *Els altres quaranta anys (1935-1974)*, «Els Treballs i els Dies», 12, Palma 1975.
- CAMPS, B. i CRESPI, R.: «Francesc de Borja Moll (1903)», dins *Escriptors de les Illes Balears*, pàgs. 28-29, Departament de Llengua Catalana de l'UIB, Palma, 1985.

Casa Domar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

PAPERS PINTATS I PINTURES
MARCS I MOTLLURES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

LLIBRES DE TEXT   LLIBRERIA GENERAL

I CARTES NAUTIQUES

C. ARABI 12 - 14   TFNO. 72 56 16   07003 PALMA DE MALLORCA

esago

Libreria general
Llibres en català i castellà
Idiomes
Enciclopèdies
Temàtica regional.

Plaça Bisbe Berenguer de Palou, 11A
Plaça dels patins
07003 PALMA. Tel. 71 44 54

Embat

llibres

ESPECIALITZADA AMB PEDAGOGIA
I PSICOLOGIA.

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca   Tel. 71 33 50

FRANCESC DE BORJA MOLL ÀNIMA DE L'OBRA CULTURAL BALEAR

«...No estic content, en molts d'aspectes, d'esser així com som; però he cregut que en aquestes memòries o confessions havia de mostrar-me tal com Déu m'ha fet i com la vida m'ha anat reformant.»

D'aquesta manera, Francesc de Borja Moll acaba el Pròleg d'*Els meus primers trenta anys*. Aquí hi ha -des del nostre punt de vista és molt fàcil dir-ho, però us podem assegurar que no hi ha gens ni mica de gratuïtat- tota la franquesa i la perseverància que el van mantenir ferm tota la vida. Ben segur que li hauria agradat viure en un país on la llengua és respectada, on no s'han sembrat autoodi ni traïdories, però el panorama era més negre que tot això i hi ha arrelat tant que ara, amb la suposada llibertat, aquesta llengua continua per viaranyes que la condueixen cap a un futur ben incert.

Francesc de Borja Moll va entendre que calia un moviment des de la societat civil, un ressorgiment de la identitat de la mà d'una institució que vetllàs i tingués cura de tot el que pogués incidir culturalment -en el sentit ampli- dins la societat de les Illes. L'Obra Cultural Balear havia d'esdevenir el mateix que l'Òmnium Cultural de Barcelona, amb el suport dels intel·lectuals i dels diversos estaments socials. Dia 3 de desembre de 1962, en les oficines on Francesc de B. Moll treballava en el *Diccionari* que inicià mossèn Alcover, es reuniren un grup de persones que compartien la necessitat d'iniciar una embranzida per a la cultura del país.

El mateix mes, dia 14, els quinze socis fundadors aprovaren el primer organigrama de l'OCB: Miquel Forteza, a propostes de Joan Pons i Marquès, fou elegit president de la nova institució; Miquel Marquès i Coll, vice-president; Antoni Fernández i Suau, tresorer i Miquel Fullana, secretari. Els vocals foren Pau Alcover de Haro -fill de Joan Alcover-, Miquel Arbona, Bartomeu Barceló, el pare Josep Capó i Francesc de B. Moll. També formaren part del primer Consell de Gestió: Joan Pons i Marquès i Joan Sard i Pujades. Tanmateix entre els socis fundadors i que veieren en aquesta iniciativa una forma de despertar del somni mortal la societat mallorquina, hi figuren Coll i Badolet, Aina i Francesca Moll, Saridakis, Mascaró Passarius i Bernat Vidal i Tomàs. La primera reunió general de socis es va celebrar dia 21 de desembre de 1962 i tant el nom

Poques persones saben que l'autor del dibuix que representa l'OCB és original de Miquel Fullana.

de la nova institució -amb trets homònims amb la llengua imperial- i el dia de la reunió general -aniversari del desembarcament del rei En Jaume a Mallorca- no foren triats a l'atzar. Els agermanava la idea de «defensar i promoure la llengua i la cultura catalana i la identitat nacional dels pobles de les Illes Balears» (article 1 dels Estatuts de l'OCB). I en una disposició addicional es refereixen a la importància de «mantenir especials vincles de relació, cooperació i germanor amb les entitats següents: Òmnium Cultural, Acció Cultural del País Valencià, l'Institut d'Estudis Eivissencs i altres entitats consemblants als PPCC». L'Obra havia d'encendre el llum per recuperar les persones d'aquesta terra que havien estat despallades del que havien estat i que se'n sentien avergonyits.

Per això inicià els cursos de llengua catalana, sota la direcció de Francesc de B. Moll i la campanya per a catalanitzar la litúrgia.

Miquel Fullana recorda no pot deixar de fer una mitja rialla irònica, també la presència del delegat del Govern Civil que no es perdia cap acte públic de l'Obra, no fos cosa que aquells extremistes pren-

La lliçó inaugural dels cursos de llengua 1978-79, feta per Francesc de B. Moll, és tot un símptoma de com l'autor palpava i vivia la realitat.

guessin tort. Els primers anys es va engegar la tasca dels reconeixements de mèrits per tal que la gent se n'adonàs del gran patrimoni humà i cultural que pujava des de les arrels: homenatge a Miquel Costa i Llobera, a Francesc Maspons i Angrassell, a Pompeu Fabra, etc., tot adherint-se i participant en els actes que es realitzaren a d'altres zones de la Catalunya peninsular.

Però el que més va identificar l'Obra foren els cursos de llengua catalana que cada any inauguraven i tancaven amb més solemnitat: calia recobrar la dignitat com a poble i la llengua n'era el bastió fonamental. És evident que els temps no són els mateixos i l'Obra haurà de replantejar-se l'estructuració i continguts dels cursos per tal d'anar avançant amb el ritme que imposa la societat -cursos monogràfics, oferir un ventall cultural més ampli, menys durada dels cursos i més concentració dels horaris, etc. La tasca portada a terme ha estat vital per al nostre esdevenir i el més segur és que si

no hagués existit l'Obra, cap institució oficial no hauria sabut agafar les regnes que exigia la situació, ni crec que actualment ho volgués fer.

Francesc de B. Moll va albirar una guspira d'esperança quan, en la lliçó inaugural dels cursos 1978-79, acabava dient:

«Ja me queden pocs anys de poder treballar pel nostre idioma, però som prou optimista per a esperar que seré a temps de veure ben encaminada la seva ensenyança, confiada avui a les decisions del Consell Interinsular i a la tasca de les institucions docents i de les entitats patrocinadores, com aquesta benemèrita Obra Cultural Balear que avui inaugura el curs amb energies renovades.»

Ningú mai no podrà negar a l'Obra el paper capdavanter que ha desenvolupat i amb això es retrà cada vegada homenatge a Francesc de B. Moll. El que passa és que mai no n'hi ha prou i sempre ens hem d'exigir quelcom més, abans que els altres ens passin la cama per damunt. És per això que una entitat cultural, si vol ésser dinàmica, activa, viva, forjadora de nous projectes, s'ha de qüestionar amb valentia, contínuament, cada vegada que fa una passa endavant, i no per tornar enrera sinó per poder anar més ràpid que els altres.

Felip MUNAR I MUNAR

P.S.: Agraïm la informació i col·laboració del Sr. Miquel Fullana per a l'elaboració d'aquest article.

Els premis 31 de Desembre han assolit un ressò en totes les àrees socials, impensable fa uns anys. L'OCB també ha de temptejar la realitat per tal de transformar-la.

PISSARRA 58

ABRIL 1991

Keekae

Papeleria
Confección y deporte
Hogar
Perfumería...

P. Dezcallar i Nét, 11

Si desea montar una tienda: tel.: 71 98 17

Llibreria Jaume de Montsó

"Tot llibre té per
col.laborador al
seu lector."

Maurice Barnes

Papa Joan XXIII, 1er B.
Geranis Centre
07002 Palma
Tel. 72 19 31

PRENSA UNIVERSITARIA®

C/. Terra Santa, 5.
07001 Palma de Mallorca.
Tel. 72 06 96.

DIDÀCTICA DE LA NATURA DE BALEARS

Obra escrita per membres de la Societat Balear d'Educació Ambiental (SBEA)

És una proposta didàctica, dirigida al professor de cicle superior d'EGB I BUP que té per objectiu l'adquisició de coneixements com d'habilitats (Mètode científic, sistemes d'observació, etc.) a més de la sensibilització enfront l'ensenyament del medi ambient com un aprenentatge actiu a partir de l'entorn.

La relació de les unitats és la següent:

El Territori - El Clima - Aspectes Geològics del medi natural - El sol - La garriga - El medi natural: el bosc - El medi natural: les aigües dolces - El medi natural: les zones humides - El medi natural: el litoral i la mar - El medi rural - El medi urbà - La societat i la naturalesa.

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

FRANCESC DE BORJA MOLL I EL DICCIONARI

UN GRAN HOME ÉS CARISMA, TREBALL I LLARGA PACIÈNCIA

La grandesa intel·lectual i laboral del filòleg menorquí radica, abans de tot, en el compliment del llegat espiritual de Mn. Alcover, aquell canonge manacorí, que va tenir el somni titànic, a través de les seves produccions folklòriques, del *Diccionari Català-Valencià-Balear*.

Cap diccionari peninsular -sigui castellà, gal·lego-portuguès, basc o català- és concebut en un pla tan ambiciós i exhaustiu. Sols ara Joan Coromines, la màxima figura filològica catalana i castellana del nostres dies, completa aquesta obra amb el seu monumental *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, però sense l'encís del folklore i les il·lustracions de l'obra alcoveriana.

Cinquanta anys de treball, viatges i estudi s'han necessitat i també centenars de col·laboradors dispersos per la geografia dels Països Catalans, que han escrit les cèdules o fitxes, trossets de paper amb una paraula cadascun que omplien les famoses calaixeres de Mn. Alcover, on s'ordenaven convenientment. El canonge manacorí invertí en aquesta empresa fortuna, salut i vida. Treballà, sense descans, amb una capacitat de treball que ningú igualà. Mn. Alcover morí en 1932, sense veure la fi de la seva passió i afanys lingüístics.

Pens que aquest pagès, gran lluitador idealista, estimà la nostra llengua fins i tot per damunt de Ramon Llull, creador de la nostra parla literària, que li servia d'instrument de les seves elucubracions filosòfiques i místiques, com l'àrab o el llatí.

Però el gran manacorí deixà un hereu universal de les seves inquietuds i labor: Francesc de B. Moll, el deixeble ciutadellenc, continuador i acabador de l'obra del *Diccionari*, personatge que no s'explicaria sense aquest fet, a pesar de posseir una abundant producció independent filològica i variada, molt útil,

i una sèrie de doctorats «Honoris causa» i altres premis i distincions nacionals i internacionals.

Mn. Alcover concebé i planejà el *Diccionari-Moll*, el deixeble fidel -d'una laboriositat, no sé si herència del manacorí o innata, però mítica també- el seguí.

Són dues glòries que es complementen mútuament, en bastants d'aspectes. Mn. Alcover era un pagès combatent, geniüt; Moll, un ciutadà diplomàtic i conciliador.

Mn. Alcover havia pensat el *Diccionari* com el *Diccionari General de la Llengua Catalana* però motius polítics i econòmics l'induíren a titular-lo *Diccionari Català-Valencià-Balear*, que semblaven tres llengües en lloc d'una sola amb les seves variants.

Quan vaig conèixer Francesc de B. Moll, ell vivia a l'oficina del *Diccionari* a l'entresol esquerre del carrer del Mirador, núm. 3, a la singular placeta entre l'absis de la Seu i el Palau episcopal.

En una casa de darrere, al carrer de St. Sebastià, hi havia mort Mn. Alcover, que havia sabut combinar molt bé la labor del *Diccionari* i les seves obligacions canòniques.

El *Diccionari* -aturat degut a la guerra civil- gràcies a l'entusiasme i a l'impuls de Miquel

Marquès Coll, periodista solleric, i a altres protectors mallorquins i barcelonins, continuaria.

El propòsit de Moll era redactar indefectiblement una sèrie de pàgines del *Diccionari* cada dia, en previsió de que no faltàs original en el moment de començar la impressió. Així que li mancava un ajudant per a treballar en les cèdules de les calaixeres. I fou Manuel Sanchis Guarner, valencià, bon amic i molt bé preparat i que col·laborava amb Moll a l'*Atlas Lingüístico de la Península Ibérica*.

Sanchis Guarner preparava les fitxes del Dic-

cionari i les passava ordenades a Moll, que era l'únic que redactava l'obra.

Però Sanchis Guarner un dia viatjà als EUA, per entrevistar-se precisament amb T. Navarro Tomàs i resoldre problemes de l'*Atlas*. I va deixar el *Diccionari*.

Així que a Moll li mancà altra vegada un auxiliar en el treball lexicogràfic. I m'escollí a mi, que no tenia el bagatge filològic del valencià. Però em coneixia per veïnat, estudiant, pel meu ideal per la nostra llengua que escrivia i per esser un bon lector de literatura catalana clàssica i moderna.

L'any 1948 vaig entrar a l'oficina del Diccionari, oficina que es va traslladar al carrer de St. Sebastià. Allí hi havia llavors tres elements: Francesc de B. Moll, jo i les calaixeres de Mn. Alcover amb milions de cèdules.

El filòleg ciutadellenc, director de la feina, es dedicava a redactar el *Diccionari* amb les cèdules que li entregava preparades. La lexicografia consistia a treure les fitxes, ordenades ja per primera lletra, compulsar-les, seleccionar-les i corregir-les o completar-les. Després venia la part més difícil: la semàntica, ordenar-les per sentits o accepcions, em guiava pel *Diccionari* de Marian Aguiló, patriarca de la nostra Renaixença.

Sanchis Guarner tornà d'Amèrica i es reincorporà al Diccionari. Francesc de B. Moll no s'ho esperava. I jo li vaig presentar tot d'una la dimissió, que Moll no acceptà dient que hi havia treball per a tots.

Em vaig quedar i, aleshores, ens dividírem el treball lexicogràfic: Sanchis Guarner continuaria amb la semàntica o accepcions i jo li prepararia les fitxes de les calaixeres.

L'any 1958, Sanchis Guarner, ja amic coral, s'en tornà definitivament a València, on es situà molt bé, per cert, a la Universitat.

I jo, quan faltaven dos anys per acabar el *Diccionari*, en 1960, també me'n vaig anar.

A l'eixida de l'Institut Ramon Llull, d'on tots dos érem professors, Francesc de B. Moll em volgué retenir, però les circumstàncies eren peremptòries.

Rèquiem, doncs, a F. de B. Moll, que redactà i acabà el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, gran benefactor de la nostra llengua i que n'ha obtingut més honors i profit que Mn. Alcover. S'ho mereixia i Mn. Alcover també.

I ara dos aclariments necessaris:

La pàgina XX de la introducció del *Diccionari* en el primer tom duu tres retxes que parlen de mi:

En la mateixa etapa, dels anys 48 al 60, va

participar en les nostres tasques el jove professor Antoni Amorós i Borràs, actuant amb gran dinamisme com a secretari de redacció i com a organitzador de relacions.

Això era tot? La meua labor en el *Diccionari* era molt més àmplia i així queda certificat en el següent document més precís i exacte:

El subscript Francesc de B. Moll Casanovas, membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans i Corresponent de la «Real Academia de la Lengua»,

CERTIFICA: Que Antoni Amorós i Borràs, professor numerari de «Lengua y Literatura Españolas» de l'Institut «Ramon Llull» de Palma de Mallorca, fou col·laborador, des de 1948 a 1960, del *Diccionari Català-Valencià-Balear*. El treball del Sr. Amorós, de quatre a sis hores diàries, consistí primordialment en lexicografia: incorporació de noves cèdules de vocabulari, comprovació i correcció de cèdules defectuoses, i ordenació alfabètica i de vegades semàntica de les fitxes, a més d'altres tasques de biblioteca, correcció de proves, correspondència i transcripció d'obres literàries.

I perquè consti on convengui i especialment per a efectes acadèmics, ho firma a Palma de Mallorca a vint-i-quatre de setembre de mil nou-cents vuitanta-u».

Signat: Francesc de Borja Moll.

Antoni AMORÓS i BORRÀS

ANGLÈS A ANGLATERRA

ESTIU 1991

PER A JOVES DE 13 A 18 ANYS

PRIMER TORN: Del 4 de juliol al 25 de juliol
SEGON TORN: Del 25 de juliol al 15 d'agost

INFORMACIÓ I INSCRIPCIÓ:
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ
I ESPORTS - DELEGACIÓ A MENORCA
C/ Vasallo, 21 - 31 - MAÓ
Tels.: 36 07 93 - 36 83 93

CURSOS SUBVENCIONATS PER LA
DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR

RECORDANÇA DE FRANCESC DE B. MOLL

La meua relació amb D. Francesc, que així l'anomenava, es remunta als meus anys d'infantesa ja que tant ell com la meua família vivien --jo encara hi visc-- en aquells carrers ombrívols però plens d'encant dels voltants de la Seu.

Però la nostra relació no es limitava a jugar a «conions» entre les seves pres tatgeries i calaixeres sota la seva mirada sempre benèvola i comprensiva, sinó que també es feia més intensa a aquelles excursions amb totes les persones que estimaven la nostra llengua i que l'obra del *Diccionari* n'era un element aglutinant. Jo pens que al llarg de tots aquests anys difícils per la situació política del país es varen aglutinar i fer més fort entre tots nosaltres el sentiment profund de la necessitat de lluitar allà on ens trobam per aconseguir que puguem deixar a les generacions futures un llegat cultural i lingüístic que pugui no solament romandre, sinó créixer al llarg del temps.

Ara que D. Francesc ens ha deixat, anys fa que ho va fer Manuel Sanchis Guarner, es fa palesa la tasca inestimable d'aquells homes que, contra totes les dificultats, treballaren per la nostra llengua. Queda a la responsabilitat de nosaltres agrair-los-ho i recordar-los permanentment.

Andreu CRESPI i PLAZA
Director Provincial del MEC

Vaig tenir la immensa sort de conèixer i tractar personalment Francesc de B. Moll amb motiu del merescut homentage que li va retre l'Ajuntament l'any 1983.

Era un home que havia complert els vuitanta anys, però tenia l'esperit i el coratge d'un jove: viu, simpàtic --emprava sovint expressions ben nostres-- i feia evident el seu amor per la ciutat que el va veure néixer i que ell va estimar fins el darrer moment de la seva vida.

Al cap i a la fi, pens que tot això resum el contingut de la seva excepcional figura humana: havia arribat al nivell màxim de l'obra ben feta, rigorosa i seriosa --quelcom ben rar en aquest país nostre, amant de la improvisació i ben prest retut al descoratjament-- perquè sempre havia estat fidel a la seva pàtria, entesa com amor a les coses més pròpies que són les coses de tots.

Però, i aquí rau la meravella de l'esperit del nostre mestre, aquella dedicació a la feina intel·lectual, el reconeixement de totes les personalitats en el camp de la filologia, mai no el van convertir en un home aïllat, ficat dins la seva torre de marfil, que es troba amb dificultats per entendre les íntimes i genuïnes expressions del seu poble.

Precisament ell va gaudir d'aquest contacte amb la riquesa i la intel·ligència que transmet la cultura popular perquè mai no la va abandonar. Al contrari, la va reforçar i donar els fonaments bàsics que eren la promoció i defensa de la seva llengua.

Només a partir d'aquí, es pot entendre la seguretat i la confiança d'un home en la seva feina i la simpatia i l'admiració que un sentia per la seva figura.

Antoni SALVADOR CAULES
Alcalde de Ciutadella

Malgrat la dificultat de resumir en un comentari la grandesa del personatge, no ens podem estar de fer esment de les característiques humanes que enfortiren la seva persona i magnificaven la seva obra.

Es reuní en Moll la immensa capacitat de treball --fruit de l'entusiasme, la convicció i l'ànim per la defensa de la llengua catalana-- amb el seu tarannà tan cordial. Això va fer arribar millor la seva tasca a un públic tan variat de formació i opinió respecte del tema lingüístic.

Ell tengué la visió que no només es podia conformar amb la investigació, sinó que havia d'organitzar la divulgació del seu treball. D'aquí la creació de la seva editorial, l'enregistrament de les rondalles --potser el treball que el feu més popular--, i la seva presència a la premsa, qui no recorda la polèmica d'en Pep Gonella?

Quan Moll deixà la tasca d'investigació, obligat pels anys i la salut, encara volgués estar present en les escoles que iniciaven l'ensenyament en català i mai no faltà a la cita dels que el convidaren. Allà compartí amb els infants i els deixà bocabadats amb la seva destresa per dibuixar els personatges que els descrivia.

No és aquest el to que es demana a l'intel·lectual? la seva capacitat d'estar lligat al món en què viu, de recollir-ne les necessitats i de trametre-li els avenços de la investigació.

La persona i l'obra de Moll ens servirà de fita i d'estímul.

Seguirem el seu exemple.

Antoni ROIG QUART
Regidor d'Educació de l'Ajuntament de Palma.

FRANCESC DE BORJA MOLL:

UN PERFIL EN EL TEMPS

A Francesc de Borja Moll cal recordar-lo en la vella casa del carrer de Sant Sebastià. El voltava un silenci gairebé conventual, només trencat adesiara per les corredisses i les cridòries, més aviat discretes, dels petits Moll, que eren molts i molt seguits. Per la finestra de la cambra de treball entrava, cap a migdia, un sol que era un bé de Déu i, quan s'esqueia, el toc solemniàl de les campanes de la Seu.

Francesc de B. Moll, fins i tot en assolir la seva ancianitat gloriosa, va conservar en el rostre aquell somriure que jo diria que li venia del néixer. No se li va esborrar mai; ni tan sols en els moments problemàtics de la seva biografia, que varen ser abundosos. Amb aquell somriure desafiava aleshores, en la circumstància que m'abelleix de recordar-lo, tots els contratemps d'aquells anys d'atonía, de represions i de desbarats que havien estat conseqüència de la guerra civil. Somrient rebia l'ofici del «Ministerio de Información y Turismo» comunicant la prohibició de publicar aquest o aquell llibre; somrient llegia la comunicació notificant-li que se li obria expedient per això o per allò altre, i encara somreia quan tocava a la porta el cobrador del banc i li presentava un feix de lletres.

Francesc de Borja Moll treballava de valent i gairebé en soledat. Dos fidels, Manuel Sanchis Guarner i Antoni Amorós Borràs, l'aidaven en la tasca. Un poc més endavant, quan l'horitzó començava a aclarir-se una mica, ja va poder comptar amb la col·laboració de la seva filla Aina. El record com si fos ara, teclejant amb fermesa una vella màquina d'escriure, omplint fulls i més fulls d'originals per a la impremta. No podeu imaginar unes condicions més precàries per a dur a terme una obra lexicogràfica sense precedents. En aquell temps no hi havia ordinadors; però, encara que n'hi hagués hagut, de segur que les finances de l'anomenada, quasi emfàticament, «Obra del Diccionari» no haurien donat per a tant.

Portar una editorial més aviat artesana amb problemes constants amb la censura, donar classes a l'Institut, surar una barcada considerable i, a més a més, esmerçar-se en una empresa científica en la qual calia posar tota la saviesa i tots els sentits... Tot plegat potser li va fer perdre sovint les rialles, però de cap manera el somriure.

Val a dir que Francesc de B. Moll no era una persona tranquil·la. Desconeixia per complet allò que en diuen *catxassa*. Qualsevol cosa, per insignificant i quotidiana que fos, l'afectava i el preocupava, res no li llenegava per la pell. Era un manat de nervis que es va dominar sempre a sí mateix a còpia d'intel·ligència, de bonhomia -desconexia també la rancúnia- i de treball. En el treball hi va xalar sempre, gairebé voluptuosament. Per a ell no fou, el treball, una maledicció, sinó ben al contrari, la més alta de les benediccions, perquè donava dimensió i contingut a la seva vida.

Al capdavant són les persones d'aquest tremp, les persones nervioses i sanguínies com ell, les que són més capaces d'afrontar serenament, lúcidament, amb un extraordinari poder de reflexió i amb el somriure als llavis- els problemes més ardues. La seva tenacitat arriba a fer-se il·limitada, invencible. Francesc de B. Moll havia contret el compromís moral de continuar fins a la fi el *Diccionari català-valencià-balear*, una obra a la qual el seu mestre, Antoni Mª Alcover, ho havia sacrificat tot, i calia complir-lo. Va topar amb les pitjors circumstàncies possibles, però posà fil a l'agulla perquè tenia un deure i no hi podia renunciar. Fos com fos, sortís de llivant o de ponent.

I va complir el deure amb escreix. Avui el *Diccionari* és reconegut universalment com a obra mestra de la lingüística romànica. La constància insubornable d'un home, el seu somriure impertorbable, la seva ciència i la seva paciència, ho feren possible. Francesc de B. Moll ha donat un exemple que no haurien d'oblidar mai.

Vingueren després els honors, el reconeixement d'uns mèrits guanyats a pols dia a dia. I aqueixa mort pausada que, durant anys, l'anava allunyant, passa a passa, d'aquest món. Ara ens ha deixat definitivament. Els aplaudiments que sonaren, plens d'emoció, a la plaça de Cort quan es posava en marxa el cotxe que s'enduia les despulles del nostre don Francesc, varen ésser un adéu bellíssim per a una vida coronada de totes les plenituds.

Josep Mª LLOMPART

FRANCESC DE BORJA MOLL: EL PODER ENERGÈTIC DE L'IDIOMA

L'afecció de Francesc de B. Moll pels materials literaris de tradició oral --rondalles i corrandes, vells romanços, cançons de festa, refranys i facècies...-- no ens ha de sorprendre, si tenim en compte una de les característiques que defineixen la seva personalitat científica.

Cal no oblidar que Moll no es tanca entre llibres de consulta i papers vells a elaborar la pròpia teorització lingüística, ans el contrari: parteix del treball de camp, de la recerca de les paraules pels pobles i les terres en què la llengua conté l'energia adquirida al llarg dels segles, l'expressivitat, el potencial energètic de l'idioma, que es fa evident de forma especial en la literatura que hem convingut a denominar tradicional.

La recerca escrupulosa i obstinada de les paraules, d'un a l'altre cap del domini lingüístic, era una de les tasques que Moll heretà de Mn. Alcover. Les «eixides filològiques» del canonge manacorí eren una investigació de camp que m'atreveria a qualificar de modèlica. Sovint Moll, en redactar un article del *Diccionari*, acudeix a l'autoritat de la literatura tradicional --una cançó, un refrany, el fragment d'un romanç, etc.-- a l'hora de constatar un significat i donar-ne crèdit. Però cal afegir que no li serveix qualsevol cançó ni qualsevol refrany, sinó que tria aquelles formes literàries de més qualitat, determinada, la seva selecció, pel bon gust, per una exquisida sensibilitat.

Hem d'esmentar especialment l'edició que Francesc de B. Moll féu del *Cançoner Popular de Mallorca*, del pare Rafel Ginard, a la col·lecció «Els treballs i els dies», pel qual va escriure quatre pròlegs, un per cada un dels toms, que constitueixen un documentat estudi del nostre cançoner.

M'agradaria deixar constància, si m'és permès, de la satisfacció que Moll evidencià quan vaig portar-li per a la publicació l'aplec de cançons eròtiques, que vaig reunir sota el títol: *Sexe i cultura a Mallorca: el cançoner*. Potser va veure en aquell aplec la possibilitat d'esmenar una vella injustícia: la marginació a què havien estat sotmesos els materials literaris tradicionals de caire eròtic, perquè la recerca, per altra part encomiable,

havia estat en mans de capellans i frares que sovint porgaven, el garbell massa fi, els materials que havien recaptat.

No cal oblidar el pròleg que escriví per a la segona edició de les *Rondaies de Menorca* d'Andreu Ferrer, ni la seva gran tasca de difusió de les *Rondaies Mallorquines* que havia arreplegat i recontat de bell nou Mn. Alcover. Moll es va preocupar de completar-ne l'edició, fins a vint-i-quatre toms, de fer-ne tiratges assequibles a un públic nombrós --per a molts de mallorquins, les *Rondaies* de Mn. Alcover editades per Moll varen ésser durant anys la primera i única lectura en la llengua del país--, d'il·lustrar-les: entre els diversos il·lustradors de les *Rondaies*, Moll destaca pel dinamisme que confereix als seus dibuixos. Moll il·lustra l'acció i la subratlla de forma sorprenent, sense apartar-se del realisme grotesc --la hiperbolització i l'exageració al ser-

vei de la comicitat popular-- que caracteritza l'estil de les rondalles de Mn. Alcover. A la il·lustració, cal afegir la divulgació radiofònica. Durant anys, Moll, assistit per un petit quadre d'actors, contà rondalles a través de la ràdio. La seva veu era la d'un vell narrador, capaç d'estimular per la paraula oral la imaginació dels oients, d'incitar-los a viatjar a través dels paisatges de la ment, pels boscos misteriosos de la paraula.

En una ocasió vaig presenciar una resposta de F. de B. Moll que en va sorprendre i que m'agradaria de retreure pel que té de reveladora del seu caràcter. Això era al santuari de Lluc, fa alguns anys, potser en fa quinze. No podria precisar si era durant un acte organitzat pel «Congrés de Cultura Catalana». Era durant un recital de cançons del camp en el qual participava madò Antònia Buades, de sa Pobla. Ella cantava. De sobte, Francesc de B. Moll es va treure una llibreta de la butxaca i prengué algunes notes, la qual cosa no passà desapercebuda a la cantant. En haver acabat, s'acostà cap a ell i li va dir: "Què ha apuntat? Que he fet res malament?" Moll va somriure. Li va respondre: «He apuntat algunes coses que no sabia, que vós m'heu ensenyat».

Gabriel JANER MANILA

VIAJES CAMPINS, S.A. G.A.T. 1 952

C. SAN MIGUEL, 59

Tel.: 72 09 32 - 72 25 16 Fax: 71 35 45
07002 PALMA DE MALLORCA

- Billetes de avión, barco i tren.
- Reservas de hotel y apartamentos.
- Alquiler de coches, excursiones.
- Grupos, grandes viajes, forfaits.

ANDRÉS CAMPINS FRAU

**SOLAMENTE EN
OLMOS 44**

FOTOCOPIAS EN COLOR

Cantidad de
FOTOCOPIAS
EN COLOR

de cada original
1 o 2. . . . .
3 o 4. . . . .
de 5 a 9. . . . .
de 10 a 24 . . . . .
25 o más . . . . .

PRECIOS

TAMAÑO TAMAÑO

DIN A 4	DIN A 3
250 Ptas.*	300 Ptas.*
200 Ptas.*	250 Ptas.*
150 Ptas.	200 Ptas.
125 Ptas.	175 Ptas.
100 Ptas.	150 Ptas.

*Para muchas copias, consultar precio
Con estos precios no está incluido el IVA
Para ampliaciones y reducciones y tratamiento de color, consultar precio.

Central Copisteria

EDITORIAL LA MURALLA, S.A.

EXPERTOS EN MATERIAL
AUDIOVISUAL
PARA
EGB/BUP/COU/FP
Y UNIVERSIDAD
MEDALLA AL MÉRITO EDUCATIVO
(UNESCO) 1989

Tel.: 24 42 40
Distribuidor para Baleares

FRANCESC DE BORJA MOLL: PROFESSOR

Discendo alitur

Vaig esser primerament alumne de Francesc de Borja Moll a l'Institut Ramon Llull els dos darrers cursos de batxillerat, durant els meus set anys de milícia anticipada i involuntària. I després coincidírem, professor i alumne, a la revàlida del 1941, en la mateixa prova acadèmica.

Francesc de Borja Moll no tenia el batxillerat, havia estudiat al seminari de Ciutadella assignatures humanístiques més que científiques. Però per l'edat i la preparació cultural, després d'un repàs superficial de ciències, pogué presentar-se i aprovar l'examen de revàlida com jo. Ell havia estudiat amb Meyer-Lübke i Schädel, mestres eminents de la filologia romànica germànica, contractats per Mossèn Alcover. I a més estudià música al seminari de Ciutadella i després amb Capllonch a Mallorca. Tenia a ca seva un piano i tocava sovint Schubert i composicions folklòriques.

Moll havia escrit, per la guerra civil dues gramàtiques de llengües, aleshores, feixistes: *Gramàtica alemana* i *Gramàtica italiana*, que tingueren molta venda a Mallorca i a la Península.

Fou molt curiós el fet que la major part de l'alumnat dels darrers cursos triàs anglès i foren germanòfils --segurament per la preponderància de la Blitzkrieg germànica i per semblar més fàcil la llengua anglesa que la alemanya. La minoria, doncs --que eren dos-- apreníem alemany i erem aliadòfils de cor. Havia començat la Segona Guerra Mundial, acabada la nostra guerra civil. I les preferències polítiques i bèl·liques eren ben notòries i discutides entorn de Hitler o Churchill.

Però la *Gramàtica anglesa* la compongué un altre professor instituter, Joaquim Verdaguer, i l'edità Moll en els seus manuals de llengües.

Francesc de Borja Moll era un bon professional, clar i competent, però un poc massa tolerant i indulgent en disciplina. No sempre, però. Record que a un dels seus vuit fills que anava a l'institut i no estudiava, a la reunió de professors, li feu repetir curs.

Posteriorment, quan jo ja era llicenciat en Filologia Romànica i professor del Ramon Llull i se suprimí l'estudi de l'alemany, Moll passà a ensenyar

francès i castellà, classe que m'encarregà de vegades per poder-se dedicar millor al *Diccionari* que era la seva curolla principal, i on jo ja col·laborava.

Fins ací figura Francesc de Borja Moll com a professor d'institut.

Però també exercí com a professor encarregat dels Cursos d'Estiu de castellà organitzats per la Universitat de Barcelona a l'Estudi Lulljà i als de la University of San Francisco de Califòrnia.

Per les dades que m'atanyen, sé que Moll era director dels Cursos de Barcelona a Mallorca i també dels de San Francisco. Ignor, però, el temps que ho va ser. Molts hi actuaven i jo hi vaig impartir ensenyança quinze anys als primers i set als segons.

També a la «Càtedra Ramon Llull» de l'Estudi General Lulljà, Moll hi explicà cursos de doctorat per a la Universitat de Barcelona, amb altres professors, cursos que vaig aprofitar.

Antoni AMORÓS i BORRÀS

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

Haga valer SU nómina

Muchas entidades desean su nómina. Entonces, hágala valer. Exija mucho. Lea la letra pequeña... y se quedará con la NOMINA VIVA de SA NOSTRA. Porque SA NOSTRA ha dotado a la NOMINA VIVA de unas ventajas sustanciales que usted, sin duda, sabrá apreciar. Siga leyendo la letra pequeña, y decidase. Su nómina vale mucho: Ingrésela donde la valoren más.

VENTAJAS DE LA NOMINA VIVA:

CREDITOS

- **Crédito instantáneo:** le adelantamos hasta ocho mensualidades de su nómina (máximo 1.000.000). La concesión es instantánea y al mejor tipo de interés del mercado: 14%, (T.A.E. 14,934%). El plazo de devolución es de un año, pudiendo elegir cualquier fecha dentro de ese periodo.
- **Anticipo Nómina.** Resolución inmediata. Se amortiza con el abono de la nómina del mes.
- **Préstamo nómina:** Puede solicitar hasta 8 mensualidades (máximo 3.000.000 ptas.). Las escalas de interés no varían para los beneficiarios de la NOMINA VIVA que van desde el 11,5% (T.A.E. 12,126%) a los 6 meses hasta el 15% (T.A.E. 16,075%) a los 6 años.
- **Préstamo vivienda:** En las mejores condiciones. Rapidez en la concesión y un plazo de devolución de hasta 20 años.

TARJETAS

- **Tarjeta Visa gratuita:** Si no dispone de ella, le ofrecemos la tarjeta VISA de Sa Nostra totalmente gratuita el primer año. Con ella podrá comprar-pagar y disponer de efectivo.
- **Tarjeta SA NOSTRA:** Podrá operar con ella en nuestra extensa red de cajeros automáticos y en la red 6.000 las 24 horas del día y realizar compras sin dinero.

OTROS SERVICIOS

- Seguro individual de accidentes.
- Oferta para sus depósitos.
- Tramitación gratuita de expedientes de jubilación, viudedad y orfandad.
- Domiciliación de pagos de recibos, impuestos, etc.
- Planes jubilación.

PREMIOS

- Cada mes se llevarán a cabo los siguientes **Sorteos**, entre todos los beneficiarios de la NOMINA VIVA.
- **Pagas mensuales de 100.000 ptas.**
  - **Regalos** (Videos, TV, Cadenas musicales, Radio Cassettes, Walkmans, Relojes, Calculadoras y otros muchos e interesantes regalos)
  - **Viajes** a París, Londres, Amsterdam y Atenas

¿Ha leído la letra pequeña? Tome entonces una decisión grande. Notará la diferencia en pequeñas comodidades de cada día y en aquellos momentos de la vida en que es tan tranquilizador sentir que se tiene un respaldo. Apóyese en la NOMINA VIVA de SA NOSTRA, su mejor respaldo.

NOMINA VIVA

"SA NOSTRA" CAJA DE BALEARES

Su mejor respaldo

FRANCESC DE B. MOLL I LA NORMATIVA

Entre la variadíssima activitat que Francesc de B. Moll va dur a terme en el camp lingüístic, m'he de referir a la seva tasca com a difusor, entre nosaltres, de la gramàtica normativa, o bé, si ho preferiu, com a professor de gramàtica. En el segle actual, ja no hi havia cap escola pública on s'ensenyàs d'escriure correctament als mallorquins la llengua que parlaven cada dia. Només per iniciativa personal, qualcun n'aprenia en privat, quasi sempre en règim autodidàctic. Els llibres d'En Moll foren un material utilíssim, no sols per la claredat expositiva i altres valors pedagògics, sinó per l'adequació a les necessitats particulars dels usuaris.

La seva primera aportació a l'ensenyança de la normativa degué ésser l'opuscle titulat *Ortografia mallorquina segons les normes de l'Institut*, publicat per la mateixa editorial del *Diccionari*, l'any 1931. És sabut que els primers toms d'aquest no s'ajustaven a les normes ortogràfiques promulgades per l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1913, generalment acceptades. Va ésser un error de Mossèn Alcover, ben gratuït ja que obeïa a motius purament personals i subjectius. En Moll, principal col·laborador de Mossèn Alcover en la redacció del *Diccionari*, veia ben clars els inconvenients d'aquella pràctica, i el pregava perquè consentís a canviar l'ortografia. N'Alcover en devia comprendre la conveniència, però un excés d'amor propi li impedia cedir. Se va limitar a donar permís al seu successor per a canviar quan ell seria mort. Per tenir una prova d'aquella autorització, En Moll li va proposar la publicació de l'*Ortografia*, la qual va tenir tan bona acollida que, esgotats els mil exemplars de la primera tirada, aquell mateix any se n'imprimiren mil cinc-cents exemplars més.

Però no n'hi havia prou amb unes normes ortogràfiques per a escriure amb correcció mitjana. Aquella primera obreta, doncs, demanava un complement que tractàs qüestions de morfologia i de sintaxi elemental. Iniciada la col·lecció «Les Illes d'Or», en constituïren el nº 15 els *Rudiments de Gramàtica Preceptiva per a ús dels escriptors baleàrics* (1937). Com se desprèn del títol, consisteix en un manual molt elemental de gramàtica, que fou objecte de reedicions. Les darreres, per cert, n'alteraren lleugerament el nom: en lloc de *Preceptiva*, hi llegim *Normativa*.

L'any 1968, i dins la més novella col·lecció «Raixa» (nº 72), hi apareixia la *Gramàtica catalana, referida especialment a les Illes Balears*, la qual, si bé segueix els mateixos criteris i pautes generals dels *Rudiments*, resulta tan reformada i ampliada respecte d'aquests que la podem considerar una obra nova. Per raons diverses, haurà constituït la darrera paraula de l'autor en qüestió de normativa. Per això caldrà comentar-la amb cert deteniment. Comencem pel nom.

Fins en aquesta edició, no apareix explícit en el títol del llibre el nom de «catalana» aplicat a la llengua. Se tractava d'un procediment tàctic encaminat a no topar massa frontalment amb els prejudicis del públic al qual anava destinada. El títol d'un llibre, tan decisiu a l'hora de fer-ne decidir els compradors, no pot contenir una explicació extensa, que només podria donar-se en el text. Si fou possible, l'any 1968, que la *Gramàtica* se presentàs com a catalana a la portada mateixa, degué ésser perquè els usuaris ja tenien més informació sobre la identitat de la llengua que parlaven. De tota manera, no hem de pensar que el canvi de nom respongués a un canvi d'actitud per part de l'autor respecte de la unitat de la llengua catalana, que ni ell ni Mossèn Alcover no impugnaven, però no sols la reconeixien i proclamaven, sinó que la prenien com a principi fonamental de la seva obra.

Tant la primera versió de la *Gramàtica* com la segona, ja ho hem vist, duen un subtítol que especifica la seva particularitat: la referència a l'àmbit insular. Això també podria fer pensar en un cert caràcter dissident. L'explicació, però, n'és tota una altra, i la dóna ell mateix en el pròleg de 1968: «cal tenir present que els problemes lingüístics d'un mallorquí no són els mateixos d'un valencià, i que ni els d'un valencià ni els d'un mallorquí són els mateixos d'un català de Tarragona o Lleida [...] i segons com siguin en cada cas, cal exposar-los per fer veure la part que cal superar del dialectalisme respectiu.»

Si comparem les regles de Moll amb les d'una gramàtica convencional, de les publicades al Principat, elaborades pensant sobretot en parlants del català central, hi trobarem certament algunes diferències, en especial entre els paradigmes de les conjugacions del verbs. ¿Ho hem de veure con una

desviació de la normativa comuna? No. Hi ha una explicació no tan simplista i sí més ajustada a la realitat. No és que En Moll propugni una desviació respecte de la norma, sinó que intenta fer la norma prou àmplia perquè pugui incloure aquelles formes pròpies del parlar de les Illes Balears que hauríem de considerar admissibles d'acord amb els criteris generals de correcció en què s'inspira la normativa comuna. Dit d'altra manera: hi ha formes del parlar baleàric, no contemplades expressament per la gramàtica general del català, però que no podríem considerar rebutjables d'acord amb els principis que la inspirem.

Aleshores, la de Moll dóna per bones aquestes formes, al costat de les més generals. En poden servir d'exemple, les formes en *-am*, *-au* de la 1^a i 2ª persones del plural del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació. A Mallorca, deim *cantam* i *cantau*, i no *cantem* i *canteu*, com en el català peninsular, i que són les explícitament reconegudes de la gramàtica oficial. Doncs bé, *cantam* i *cantau* són les formes que trobam en el paradigma de la *Gramàtica* de Moll. Per què? Ell mateix ho explica: «Aquestes són les formes clàssiques, les úniques usades del poble

i dels grans escriptors baleàrics i les més recomanables pel fet de mantenir la distinció dels presents d'indicatiu i de subjuntiu, que d'altra manera resulten confosos en una sola forma». Com veim, aplica alhora el criteri de tradició i el criteri lògic. La llengua dels clàssics va inspirar moltes vegades la normativa de Pompeu Fabra, i era el model que ell proposava als escriptors dels diversos territoris de

llengua catalana, en el seu text de 1920 titulat *La tasca dels escriptors valencians i balears*:

«Molts valencians i balears creuen encara que l'obra d'unificació del català escrit suposaria la supeditació de llurs varietats dialectals al català de Catalunya. No, no es pretén de supeditar cap varietat a una altra: es tracta simplement que dins cadascuna de les tres grans regions de llengua catalana, es realitzi una obra de depuració, de redreçament de la llengua. *Cadascuna d'elles té els seus clàssics dins la nostra gran literatura medieval: que cadascuna els prengui per models per depurar i redreçar la seva varietat dialectal; i això sol faria que, sense sortir-nos els uns i els altres del «nostre» català, ens trobaríem escrivint modalitats no pas molt diferents d'una sola llengua literària.*» (Subratllat meu.)

Talment aquesta és la directriu inspiradora de la *Gramàtica* de Moll. Tornant a l'exemple citat, cal advertir que la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, en el seu Full Informatiu n° 3, de 15 de juny de 1962, publicava l'acord pel qual s'admetien en el paradigma dels verbs de la 1ª conjugació, les formes en *-am* i *-au* del present d'indicatiu i les formes en *-as*, *-assis*, etc. (*cantàs*, *cantassis*, etc.) de l'imperfet de subjuntiu; decisió que venia a confirmar que les solucions de Moll eren

raonables i encertades.

Avui, la *Gramàtica* de Moll és una autoritat que tenen prou en compte els qui assumeixen la responsabilitat de dictar les normes generals del bon ús de la llengua catalana.

Josep A. GRIMALT

PUBLICACIÓ ANEXA AL «DICIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR»

ORTOGRAFIA MALLORQUINA

segons les normes de l'Institut
adequada al llenguatge de totes les Balears

PER

FRANCESC DE B. MOLL

SEGONA EDICIÓ AUGMENTADA

Palma de Mallorca
Impremta de MN. ALCOVER
1931

FRANCESC DE B. MOLL: LA PERSPECTIVA OBERTA

S'ha de dir que la gran obra de Francesc de B. Moll va ser la continuació -i millorament- del *Diccionari* emprès per Mn. Alcover. Des d'un punt de vista filològic és ben cert que el *Diccionari* és la gran contribució de Moll a la cultura catalana, però una obra tan magna ha estat de difícil penetració en la immensa majoria. En canvi, l'obra de Moll que sí ha arribat a una gran part de la població -que ha estat no només utilíssima, sinó també utilitzada- és la seva *Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears*.

Si el *Diccionari* és la gran tasca científica, diríem que aquesta gramàtica (com la versió adreçada al batxillerat) és la gran tasca social respecte a la llengua, l'aspecte que més ha contribuït a la normalització.

Tots coneixem la feina de Moll com a dinamitzador cultural, editor, columnista i tantes altres coses. Tanmateix, per a professionals de l'ensenyança com nosaltres, ens fixam sobretot en la vessant pedagògica de Moll, faceta que desenvoluparà com a professor a l'institut Ramon Llull de Palma i més tard com a catedràtic a l'Estudi General Lullia.

Els seus alumnes el recorden com a mestre, en l'ampli sentit de la paraula. I també saben del seu didacticisme a través d'algunes gramàtiques que publicà per a l'aprenentatge d'altres llengües europees.

Trobam també la seva capacitat instructiva en altres papers de divulgació, aquells que fan referència a la qüestió de llengua-dialecte i aquells altres que, de retop, parlen de la unitat idiomàtica del català. És tal vegada en aquests escrits on trobam la millor lliçó que Moll ens ha donat perquè, en el nostre exercici docent tinguem present la veritat: que una llengua no és ni un monòlit ni una severa llei.

La Gramàtica Moll ens va apropar la normativa gramatical a la nostra realitat lingüística concreta, sense renunciar en cap moment a la unitat comuna de la llengua catalana. Així va fer seu i nostre aquell principi elemental de la pedagogia que diu que en l'ensenyança s'ha de partir d'allò més concret i apropiat a l'alumne per arribar a allò més abstracte i general.

La *Gramàtica* d'En Moll s'ha convertit en la *bíblia illenca* per aprendre la nostra llengua. La seva saviesa filològica va permetre de fer-nos percebre la llengua comuna -la literària com ell l'anomenava- no com un model rígid i tancat, sinó com una realitat pluriformal i oberta a l'*ús cultivat*. El procés d'estandardització de la llengua catalana, que encara avui es duu a terme, ha tingut molt en compte la perspectiva d'En Moll: basar-se en la riquesa dialectal de tradició clàssica, com una contribució i mai no com una diferenciació.

Francesc FLORIT NIN

VII TROBADA D'ESCOLES MALLORQUINES

Diumenge 12 de maig de 1991

Voleu passar un diumenge entre amics?
i conèixer els racons més preciosos d'Artà?
i participar en la concentració de suport a l'ensenyament en català?

Tots: pares, mares, ensenyants, alumnes i amics de les
Escoles mallorquines.

"l'educació, feina de tots"

Hi trobareu:

- exposicions didàctiques
- debats per a ensenyants
- itineraris culturals
- música, jocs per als menuts
- dinar conjunt (pa a taleca...)

Organitza: Centres i Serveis Educatius d'Artà
Servei de Suport a l'ensenyament en català (Ajuntament de Palma)
Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes
CENC-Obra Cultural Balear

Col·laboren: Ajuntaments d'Artà, Calvià, Palma i la Direcció General d'Educació de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

En el marc de la Campanya de Normalització Lingüística

publicacions dels serveis educatius de l'ajuntament de palma

ajuntament
de palma
b a l e a r

COL·LECCIÓ PALMA CIUTAT EDUCATIVA

- 1.- Conèixer Palma (monografia).
- 2.- Conèixer l'Ajuntament
- 3.- Conèixer el Mercat de l'Olivar
- 4.- Conèixer els Bombers.
- 5.- Conèixer el Viver Municipal.
- 6.- La façana marítima de Palma.
- 7.- El bosc de Bellver. Un balcó sobre Palma.
- 8.- El castell de Bellver.
- 9.- Fes-te amic del bosc.
- 10.- Conèixer els transports de Palma.
- 11.- Conèixer Mercapalma.
- 12.- L'aigua a ciutat - I.
- 13.- L'aigua a ciutat - II.
- 14.- Els fers a ciutat.
- 15.- Conèixer la policia local.
- 16.- La banda municipal: concerts per als escolars.
- 17.- Palma, la ciutat com a ecosistema.
- 18.- Debats sobre temes d'ecologia.
- 19.- Palma: nuestra ciudad.
- 20.- Fes-te amic de la Terra.
- 21.- Itineraris històrics pel centre de Palma (monografia). (en preparació)
- 22.- L'Ajuntament de Palma (monografia). (en preparació)

COL·LECCIÓ EINES

- 1 - Guia de material per l'ensenyament en català.
- 2 - V Encontre de corals escolars 1990 (cassette).
- 3 - Tirurit com plou... (cassette). (en preparació)
- 4 - Elements de participació educativa. Consells Escolars. (en preparació)

Les publicacions es serveixen gratuïtament als alumnes i professors que participen en els programes del Departament de Dinàmica Educativa. Les trobareu també a les principals llibreries de Palma.

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 58 biblioteques,
el **CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciudadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
**CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**

ACTIVITATS DIDÀCTIQUES EN HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

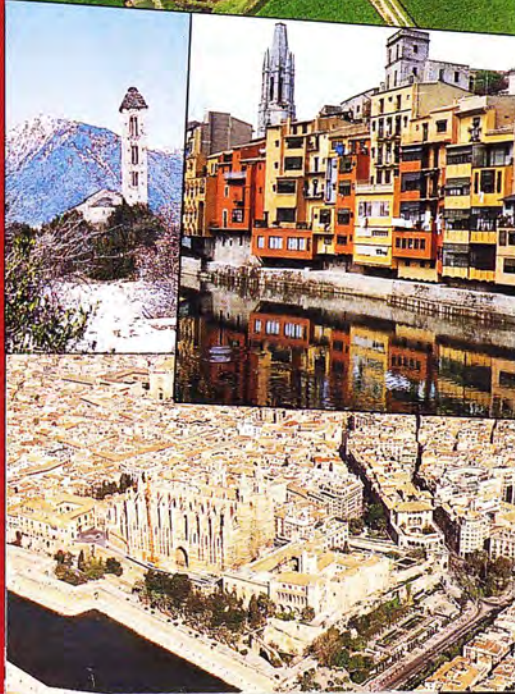
GEOGRAFIA
GENERAL DELS
PAÏSOS CATALANS

NOVA DIVISIÓ
TERRITORIAL

GRAN GEOGRAFIA
COMARCAL DE
CATALUNYA

Primer haurem triat les frases-expres-

ions, molts de centres han organitzat diverses activitats de la nostra cultura.

La vida i obra i han desenvolupat tota una sèrie de treballs i activitats a les escoles i centres educatius de les zones rurals i urbanes dels Països Catalans.

Al CP Rafal Vell, que ens ha tramès el material resultant d'aquesta iniciativa, hem trobat un material molt ric i útil com d'EGB i que podrà servir de guia i ajuda per altres centres i escoles dels Països Catalans més riques i imprescindibles.

Les activitats que volem que els infants repeteixin són: onomatopeies, diàlegs... El suport visual sempre ha d'anar després de la narració (primer ho direm i després mostrarem l'objecte). S'ha de contar diverses vegades procurant repetir sempre les mateixes expressions.

3. Representar el conte

El poden representar els nins amb els mateixos personatges i objectes, mentre el mestre fa de narrador.

4. Sembrar faves

5. Menjar faves torrades

6. Fer un conte individual

Il·lustrar un conte que té una frase fotocopiada a cada pàgina. La portada en podria ser el dibuix de Francesc de B. Moll.

6.1. La família d'en Joanet vivia en una gerra, perquè eren molt pobres.

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

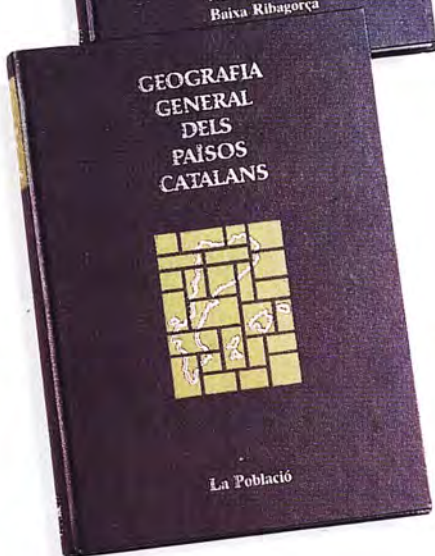
PER POSAR LA CULTURA

ACTIVITATS DIDÀCTIQUES HOMENATGE A FRANCESC

CARACTERÍSTICAS TÈCNiques

- 15 volums Relligats en símil de pell i estampat en plata.
- 6.500 pàgines.
- 5.547 il·lustracions.
- 800 mapes i gràfics.

- 7 volums Relligats en símil de pell i estampat en plata.
- 2.800 pàgines.
- 1.450 il·lustracions.
- 1.120 mapes i gràfics.

Si esteu interessats a rebre més informació de les nostres obres, en condicions especials de subscripció, marqueu amb una X la que us interressi:

- GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA.
- GEOGRAFIA GENERAL DELS PAÏSOS CATALANS.
- HISTÒRIA ECONÒMICA DE LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA.
- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA.
- HISTÒRIA NATURAL DELS PAÏSOS CATALANS.
- CATALUNYA ROMÀNICA.
- ENCICLOPÈDIA DE MEDICINA I SALUT.
- Col·lecció de novel·la A TOT VENT.

Nom _____
 Adreça _____
 Població _____
 Comarca _____
 Telèfon _____
 Data _____

UNA OBRA PER A CONÈIXER LA REALITAT DELS PAÏSOS CATALANS

Primer haurem triat les frases-express-

HOMENATGE A FRANCESC

ll, molts de la no ra vida i c zades en l CP Raf til com d s més ri

sion. tope desp mos gade sion:

3. F

pers narra

4. S

5. F

6. F

a ca Fran

6.1. eren

DE MALLORCA

**PERMISSEI
PER POSAR
LA CUI TIDA**

Autorizacio núm. 3.670
B.O.C. núm. 77
de data 20.5.76

NO CAL POSAR-HI
SEGELL

DELEGACIÓ I.I. B.B.

DIGEC S.A.

Apartat F. D. 185

08080 BARCELONA

ENCICLOPEDIA
CATALANA

DE MALLORCA

ACTIVITATS DIDÀCTIQUES EN HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

Amb motiu de l'òbit de Francesc de B. Moll, molts de centres han organitzat diverses activitats didàctiques com a homenatge a una figura cabdal de la nostra cultura.

Els alumnes, així, han pres contacte amb la seva vida i obra i han desenvolupat tota una sèrie de treballs que, sovint, varen formar part d'exposicions realitzades en els seus centres.

PISSARRA vol agrair la forta col·laboració del CP Rafal Vell, que ens ha tramès el material resultant d'aquesta feina tant per als nivells d'educació infantil com d'EGB i que podrà servir de guia i ajuda per altres centres quan vulguin apropar-se a una de les obres més riques i imprescindibles.

Educació infantil

Activitat sobre En Joanet de sa gerra

L'escola del Rafal Vell té un percentatge important de nins castellanoparlants, cosa que ens fa potenciar al màxim l'expressió oral amb el suport d'elements visuals dins un context motivador.

Hem triat la rondalla «En Joanet de sa gerra» del tom I de les *Rondaies mallorquines* per diverses raons:

- És una rondalla curta, adient per a infants de parvulari.
- Té un argument senzill, amb moltes repeticions, cosa que en facilita la comprensió i permet que els infants aprenguin algunes de les frases que més hi surten.
- És il·lustrada per Francesc de B. Moll.
- Té un vocabulari molt ric.

Les activitats que proposam són una mostra del que es pot fer. Evidentment, no cal fer-les totes o se n'hi poden afegir segons la dinàmica del grup i la creativitat del mestre.

1. Preparar el material

En primer lloc cercarem una maleta on poder posar-hi els personatges i objectes del conte. A més de facilitar el traspàs d'una classe a una altra, ajuda a conservar-lo per a altres anys. Els personatges i objectes serien: una gerra, un home i una dona, un metge, un batle, un rei, sant Pere, una casa petita i una de gran i un filferro entorsillat i folrat de paper verd que surt de dins la gerra amb la base de plastilina.

2. Contar la rondalla

Primer haurem triat les frases-express-

sions que volem que els infants repeteixin onomatopeies, diàlegs... El suport visual sempre ha d'anar després de la narració (primer ho direm i després mostrarem l'objecte). S'ha de contar diverses vegades procurant repetir sempre les mateixes expressions.

3. Representar el conte

El poden representar els nins amb els mateixos personatges i objectes, mentre el mestre fa de narrador.

4. Sembrar faves

5. Menjar faves torrades

6. Fer un conte individual

Il·lustrar un conte que té una frase fotocopiada a cada pàgina. La portada en podria ser el dibuix de Francesc de B. Moll.

6.1. La família d'en Joanet vivia en una gerra, perquè eren molt pobres.

- 6.2. Un dia els va créixer una favera, que arribà fins el cel.
 6.3. En Joanet va pujar-hi per demanar casa i ofici.
 6.4. Res no els bastava, fins i tot volgueren esser reis!
 6.5. Demanaren, a la fi, esser tant com el Bon Jesús.
 6.6. Això era demanar massa i el Bon Jesús es va enfadar i dins sa gerra se n'hagueren de tornar i... encara hi són, si no els han tret.
 6.7. Perquè, com més els donen, més demanen; i qui vol poc arplega.

7. Fer un conte per a la biblioteca

Consta de quinze il·lustracions fetes per la classe de 2ª etapa d'EGB:

1. En Joanet i la seva família viuen dins una gerra.
2. Creix una favera que arriba fins el cel.
3. En Joanet, pujant, arriba fins els núvols
4. En Joanet parla amb St. Pere.
5. Viuen dins una casa normal.
6. *4*.
7. Viuen dins un palau.
8. *4*.
9. En Joanaet i la seva família són metges.
10. *4*.
11. En Joanet i la seva família són batles.
12. *4*.
13. En Joanet i la seva família són reis.
14. En Joanet, St. Pere i el Bon Jesús discuteixen acaloradament.
15. En Joanet i la seva família tornen a viure a la gerra.

Aquestes il·lustracions es poden fer reduïdes i donar-los-hi el format d'auca.

8. Diapositives

A partir dels personatges de la rondalla, es fan diapositives i es completa amb un muntatge àudio-visual:

- El mestre enregistra el diàleg i l'acompanya amb les diapositives.
- Els nins enregistren el

diàleg.

- Els nins posen el diàleg «en viu» a les diapositives.

9. Creació

Després d'haver sentit la rondalla diverses vegades, es podrà:

- Parlar dels personatges.
- Canviar algun detall i recontar la història.
- Canviar el final...

10. Parlar de Francesc de B. Moll

Si les circumstàncies ho recomanen, es podrà parlar de la vida de Francesc de B. Moll, cercar altres il·lustracions de les rondalles...

SUPER PLANAR

25 PULGADAS

PANTALLA BLACK MATRIX
ANTIRREFLEJOS

THOMSON

Activitats per a EGB

1' nivell

Els professors contaren la vida de Francesc de B. Moll als alumnes, destacant-ne la dimensió i la importància de la seva obra. A això, hi seguiren unes sessions d'audicions de rondalles, contades per l'equip de Ràdio Popular, que dirigia ell mateix i que, alhora, feia de narrador.

2' nivell

Els professors, igualment, contaren la vida als alumnes, els mostraren tots els llibres i diccionaris, dels quals Moll és l'autor i després feren unes fitxes del *Diccionari* segons la proposta del llibre de llenguatge *Llumenet blau*.

3' nivell

A més de parlar-los de la vida de Moll, els alumnes varen escoltar la rondalla *L'aucellet*, contada pel mateix Moll a Ràdio Popular. Després en feren un treball gràfic. A partir de paraules del *Diccionari* en feren activitats de polisèmia, definició de paraules i recerca d'antònims.

4' nivell

El professor els contà la vida de Moll, fent-los hi veure la importància de la seva deïxa i de la seva lluita diària en favor de la nostra llengua i cultura. A continuació, els alumnes escrigueren frases d'agraïment d'una manera espontània.

5e nivell

OMPLIU ELS ESPAIS BUIDS

Llegeix aquesta informació sobre Moll i omple els espais buits amb aquestes paraules, tot col·locant-les on els correspongui: Català-Valencià-Balear, fonètica, alemany, 1926, Facultat de Filosofia i Lletres, Obra Cultural Balear, dialectologia, Alcover, quaranta anys, Ciutadella, 1962, Palma, trenta anys, francès, lexicologia.

Francesc de B. Moll nasqué a . . . . (1903). Estudià Humanitats i Filosofia en el Seminari Conciliar de Menorca, ... amb B. Schädell i T. Navarro Tomàs, ... amb W. Meyer-Lübke i . . . . A. Mª Alcover. Ha exercit l'ensenyament d'. . . . i . . . . a l'Institut Nacional de . . . . , d'espanyol per a estrangers a l'Estudi General Lullà i de llengua catalana a l'. . . . i a la . . . . de la Universitat de Barcelona (Delegació de Mallorca). Les seves principals obres són: Diccionari . . . . iniciat per Mn. . . . . (10 volums publicats entre els anys . . . . i . . . .), Suplement

català a/ Romanisches Etymologisches Wörterbuch (1928-31) Gramàtica Històrica Catalana (1952), Els Llinatges catalans (1959), Vocabulari Mallorquí-Castellà (1964), Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears (1968), Un home de combat (1962, biografia de Mn. Alcover), Els meus primers . . . . (1971, memòries autobiogràfiques) i Els altres . . . . (continuació).

SOPA DE LLETRES

Vegem si seràs capaç de trobar dins aquesta sopa de lletres els títols de 7 rondalles, on alguns animals en són els personatges.

E	L	V	O	L	T	O	R	I	E	L	B	U	S
S	A	R	A	T	E	T	A	O	S	T	N	B	Q
C	A	R	E	I	N	R	B	N	F	X	J	N	E
B	R	O	C	P	E	C	N	I	R	P	L	E	R
O	U	R	N	C	N	P	A	M	U	M	N	R	E
S	P	B	T	X	B	E	L	I	E	L	I	O	M
E	S	C	O	R	B	I	S	A	R	A	B	O	A
A	E	C	T	B	I	O	N	L	O	E	C	R	L
A	S	P	I	N	C	N	I	E	O	T	A	P	O
T	U	R	L	L	O	P	G	I	M	S	E	Q	Y
O	B	E	N	I	Z	B	T	E	I	X	Z	S	N
E	C	O	M	A	U	O	S	Q	R	Y	U	T	I
A	T	A	G	S	E	I	A	O	S	A	R	A	S
I	R	G	M	O	C	T	E	N	O	M	O	H	S
M	O	F	B	M	M	F	C	S	T	C	I	M	O
T	E	C	C	N	O	M	C	T	E	X	U	S	R
E	S	R	O	S	S	I	N	Y	O	L	I	S	A

Escriu aquí els títols de les rondalles que has trobat:

COMPLETAU-NE ELS TÍTOLS

Aquí tens alguns títols de les rondalles. Per tal de poder-los completar, cerca la paraula que hi manca en les definicions que tens al marge dret del full.

Els tres . . . . i els . . . . .
 Sa . . . . i s'ànguila
 Sa . . . . d'es . . . .
 N' . . . . d' . . . . .
 Es . . . . i s' . . . .

Definicions:

Fills dels mateixos pares, masculí plural. Determinant numeral cardinal que ve després del vuit. Immensos personatges imaginaris i de gran alçada de contes i llegendes, plural. Animal domèstic que miula, enemic del ca, femení singular. Parentiu entre una noia i sa mare o son pare. Jo (femení) som la . . . . de ma mare. Persona que treballava als boscs d'alzines, fent carbó. Punt lluminós en el cel, n'hi ha molts i acompanyen la Lluna. Metall preciós de color groc amb què es fan anells, polseres, collars, etc. Animal ferotge, enemic de na Caputxeta. Animal ximple que pastura per les praderies i porta el jersei de llana.

FACEM UNA RONDALLA

Qui pot ser l'heroi de la història?

un príncep
una princesa
un viatger
un pobre pagès
un nen petit
una noia molt bonica
un mariner

...

Què pot desitjar o què li pot faltar per ser feliç?

l'amor
un tresor
un remei
una cosa que li han pres
un animal màgic
un talismà
la saviesa
un secret

...

Qui aconsella o ajuda l'heroi?

una fada

un animal
un somni
un missatger misteriós
un viatger
un vell molt savi

...

Com marxa cap a l'aventura?

es perd en un bosc feréstec
a cavall
amb una estora voladora
de polissó en un vaixell
disfressat

...

Qui passa pel camí?

una fada
un animal
un altre aventurer
un príncep
una noia
un gegant

...

Quines proves o obstacles troba l'heroi pel camí?

animals hostils
monstres (dracs...)
obstacles naturals (muntanyes molt altes, rius cabalosos...)
enigmes, endevinalles...
malalties
combats, lluites...
mala sort, encanteris...

...

On arriba al final del seu viatge?

a una illa
un castell o un palau
un planeta
un país o un regne desconeguts
al cim d'una muntanya
un poble
un hostal

...

Allí hi viu el seu adversari, com és?

un rei o una reina malvats
un bandit o un lladregot
un monstre, un diable
un mag
un extraterrestre
un savi boig
un gegant, un nan

...

Primer, l'heroi és vençut. Com?
 ferit
 empresonat
 exposat a un gran perill
 deixat per mort
 víctima d'un encantament
 enganyat

...

Com l'ajuda el seu amic?
 curant-lo
 alliberant-lo
 donant-li un consell
 donant-li una arma
 enganyant l'enemic
 confessant-li un secret

...

Explica com l'heroi s'enfronta una vegada més al seu enemic, però ara per a vèncer-lo i apoderar-se d'allò que havia anat a buscar.

L'heroi torna cap a casa seva, però és perseguit pels aliats del seu enemic. Quins poden ser els últims obstacles?

els germans o germanes de l'enemic
 soldats o perseguidors armats
 éssers fantàstics
 temptacions
 emboscades o trampes
 armes màgiques o secretes

...

Final de la història explicada lliurement

6e nivell

Els professors explicaren la vida d'un home que ens va salvar els mots. Ells mateixos realitzaren un treball de, a partir del DCVB, cercar, ordenar i escriure frases fetes, locucions i refranys sobre els propis noms dels nins de la classe i també sobre alguns peixos.

7e nivell

Després d'explicar el que representa de pèrdua per a la nostra llengua i cultura la desaparició de Francesc de B. Moll, els alumnes feren una classificació de tots els llinatges dels infants del centre seguint el llibre *Els llinatges catalans*.

8e nivell

Dedicaren una sessió a parlar del que representa per un poble el fet de tenir homes com Francesc de B. Moll.

Treballarem el DCVB les mesures de:

- Longitud: peu, polze, pam, cama, etc.
- Pes: terça, arrova, quintar, etc.
- Superfície: quartó, hort, etc.
- Capacitat: barcella, almod...
- Velocitat: nus...

Finalment, es va fer un exercici de comprensió lectora i debat sobre un article de J. Miralles aparegut al *DM* amb motiu del traspàs de F. de B. Moll. Els alumnes, una vegada fet el treball, podran comprendre la gran tasca realitzada per aquest «homenot».

DM 20 de febrer de 1991

El autor, director del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la U.I.B., hace un somero repaso a la obra del insigne filólogo Francesc de Borja Moll, fallecido anteayer. Moll fue, a juicio del articulista, un hombre preocupado por los aspectos concretos y prácticos de la lengua, ligados con el entorno cultural y la tradición.

FRANCESC DE BORJA MOLL, UNA VIDA DEDICADA ALS MOTS

Joan MIRALLES i MONTSERRAT

La dilatada obra de Francesc de Borja Moll és analitzable des de diferents perspectives. I, tanmateix, si ens veim forçats a resumir, pens que destaca sobretot l'home de cultura interessat, «tout court», pels mots de la llengua catalana. Hi ha lingüistes que se senten atrets bàsicament pels aspectes abstractes, teòrics, formals de la llengua. D'altres s'inclinen fonamentalment pels aspectes concrets, pràctics, lligats amb l'entorn cultural, amb la tradició, etc. Crec que Moll és dels darrers. Almenys sembla que és on es movia millor, com peix a l'aigua. Si el lector té temps i ganes de continuar llegint podem passar revista a cada una d'aquestes facetes de Moll, amb les corresponents obres més característiques.

1. **Lexicògraf:** Com a autor de diccionaris o vocabularis, Moll ha tingut la sort, la gosadia, la constància, el mèrit, de ser el feliç continuador i enllestidor de la més important obra lexicogràfica sobre la llengua catalana publicada fins ara: el *Diccionari-Català-Valencià-Balear*, iniciada per Mn. Alcover, en 10 volums ben atapeïts, alhora diccionari de la llengua antiga i moderna, oral i escrita, popular i culta. Només per aquesta obra Moll tendria ja assegurat un lloc preeminent en la galeria dels més eminents filòlegs del nostre país. I, encara, no podem oblidar, des d'aquest punt de vista treballs tan estimables com el *Suplement Català al Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, de Meyer Lübke, obra de joventut publicada a l'Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura als anys 1928-31 ni el *Diccionari Català-Castellà. Castellà-Català* (1978), publicat abans en dos volums a part.

2. **Gramàtic:** Caldria destacar d'antuvi en el temps la seva *Primera Ortografia Mallorquina* segons les *Normes de l'Institut* (1931) o el seus *Rudiments de Gramàtica preceptiva i de l'Ortografia Mallorquina* (1937). Tant aquests llibrets com la més moderna i primfilada *Gramàtica Catalana referida especialment a les Illes Balears* (1968), constitueixen la font principal on han begut fonamentalment tots els qui hem tengut

des de fa anys els primers contactes amb la nostra llengua. Igualment, *La Lengua de las Baleares enseñada a personas de habla castellana*, pretén estendre el coneixement del català entre els castellanoparlants. D'altra banda, la *Gramàtica Històrica Catalana* (1952), exhaurida des de fa anys, constitueix encara avui un dels textos bàsics per a l'estudi de l'evolució lingüística del català des del llatí.

3. **Lexicòleg:** Com a estudiós de l'origen i significació dels mots, Moll s'ha revelat també com a científic d'elevada perspicàcia. Ho comença a demostrar de ben jovenet en les seves *Espigoladures filològiques* (1924), a l'ombra del seu mestre Mn. Alcover. La publicació, també, del *Vocabulari tècnic dels molins de vent en les Balears* i del *Vocabulari popular de l'art de la construcció*, en el «Butlletí de Dialectologia Catalana» (1934-35) revelen també el seu interès per la cultura tradicional. Potser, també, un dels articles més sòlids i madurs d'aquesta faceta sigui *Alguns mots d'origen aràbic* («Estudis Romànics», 1963-68).

4. **Dialectòleg:** Moll destaca també com un bon coneixedor dels dialectes catalans, sobretot del balear. Hauríem de destacar en aquest sentit la publicació, desgraciadament incompleta, de *La flexió verbal en els dialectes catalans* («Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura», 1929-33), materials que han estat recollits per Mn. Alcover i que segueix essent un treball fonamental pel que fa a la morfologia verbal dialectal. D'altres mostres de la seva labor són l'*Estudi fonètic i lexical del dialecte de Ciutadella* («Miscelànea Filològica dedicada a D. Antonio Mª Alcover (1931), republicat a «Randa» (1979)). Sobre el balear, o el mallorquí, en dona també una visió de conjunt en *Els parlars balears* («Actas y Memorias del VII Congreso Internacional de Lingüística Romànica», 1955), el seu article sobre *Estàtica y dinámica del catalán en Mallorca* («Papeles de Son Armadans», 1960) o *El habla de Mallorca*, inclosa en la *Historia de Mallorca*, coordinada per J. Mascaró

Pasarius (1973), recentment republicat, traduït per l'editorial Barcino.

5. **Historiador de la llengua:** Com a investigador de la llengua antiga, Moll ha vist publicats els seus principals articles en un sol volum: *Textos i estudis medievals* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982) que aplega treballs sobre l'edició d'alguns texts antics, estudis sobre la llengua de R. Llull, sobre el *Liber elegantiarum* de Joan Esteve i altres sobre lèxic i etimologia medieval.

6. **Onomasticòleg:** L'onomàstica, com a estudi dels noms propis, de persona i de lloc, ha estat també conreada per Moll. Ja l'any 1955 en donà una breu mostra en el V Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas, amb una comunicació sobre *El fichero de toponimia balear*. Però, no hi ha dubte que l'obra cabdal en aquesta matèria és *Els llinatges catalans* (1959), fa pocs anys reeditada, molt ampliada i corregida (1982).

7. **Traductor:** Moll s'ha dedicat també a traduir diversos textos o manuals bàsics. N'hauríem de destacar la *Introducción al latín vulgar*, de Grandgent, traduïda de l'anglès (Centro de Estudios Históricos de Madrid, 1928), més tard reeditat; el *Manual de Lingüística romànica*, de B.E. Vidos, traduït de la versió italiana (1963). O d'altres, de caire ben diferent, com el *Llibre de facècies*, de Gianfranco Foggio, traduït del llatí (1978), o monografies de caire filològic, com *El dialecto de Alguer, su posición en la historia de la lengua catalana*, de H. Kuen, traduït de l'alemany (1934).

8. **Folklorista:** Com a estudiós de la literatura popular s'ha interessat eminentment pel cançoner i les rondalles: *Cançons populars mallorquines amb notes sobre fonètica sintàctica*, ambdós publicats en 1934 i, sobretot, les introduccions dels quatre volums del *Cançoner popular de Mallorca*, del P. Rafel Ginard (1967-75). No oblidem tampoc els dibuixos del mateix Moll en l'*Aplec de rondalles mallorquines*, d'en Jordi des Recó, així com treballs com *La censura moral de mossèn Alcover a les seves rondalles mallorquines* (1970).

9. **Publicista:** F. de B. Moll té, en suma, una partida de centenars de títols de divul-

gació lingüística escampats per diaris i revistes, pròlegs, parlaments, etc. El lector en té una breu mostra en l'interessant aplec *L'home per la paraula* (1974) o en *Material de divulgació filològica* (Universitat de Palma de Mallorca, 1983).

Encara, podríem parlar del Moll editor i impulsor de tasques culturals (Obra Cultural Balear), així com també del Moll versificador: *Versos de la ceba*, o com a autor de llibres de memòries *Els meus primers trenta anys* i *Els altres quaranta anys*, com a biògraf: *Un home de combat*, però l'espai i el tems de què disposem ens diuen que acabem.

Si el lector observa de prim compte el to, la manera de fer de Moll, el seu mateix faranà com a investigador, crec que hi són ben manifestes algunes característiques.

De primer jo subratllaria la constància. *Nulla dies sine linea*, podria ser la seva divisa, o la que encapçala els llibres de la col·lecció de «Les Illes d'Or»: *Dura tamen molli saxa cauantur aqua*. És cert que Moll no tenia, potser, l'esperit quixotesca i genial d'Alcover, però de vegades, en definitiva, el millor mèrit és simplement acabar les obres del més eminents *eixelebrats*.

Pens que en Moll ha tingut també sempre un gran sentit pragmàtic, i això, almenys per mi, no és cap demèrit, principalment quan va unit a d'altres qualitats positives de la personalitat, com pot ésser la laboriositat. Així mateix, Moll s'ha plantejat sempre la problemàtica lingüística des de la seva vessant didàctica. No crec que ens trobem cer-

tament davant un lingüista teòric d'idees originalíssim, però sí que ens havem davant un home que ha sabut exposar d'una manera molt clara i amena les diverses facetes i problemes de la llengua. Finalment, Moll ha estat home d'humor, i d'això n'hi ha mil proves. I en aquest país, sota el mal fat dels odís bíblics, de les arrancades de cavall i arribades d'ase, i on l'anveja més massa sovint la reina, tenir el suficient sentit de l'humor i, simplement, anar fent, amb tenacitat i rigor, no solament no és un vici rebutjable, sinó una activitat d'allò més útil i saludable.

Comprensió lectora i debat sobre l'article *Francesc de Borja Moll, una vida dedicada als mots*, de Joan Miralles i Montserrat.

1. Llegiu l'article i feu els exercicis següents:

- On va sortir publicat aquest article ?
- Quin tipus d'article és ?
- Qui és l'autor d'aquest article ?
- Investigau i aportau a la classe les dades que conegueu sobre l'autor de l'article.
- Feu un debat a la classe sobre el tema següent:
  - Per què l'article està escrit en català i el títol de la secció i l'encapçalament estan en castellà? És normal aquest fet? Per què?
- Per què apareix aquest article en aquesta data concreta?
- Ompliu la graella, segons l'article. Seguiu l'exemple.

Oficis en què destacà Moll	Ciències o camps d'investigació	Què tracten aquestes ciències	Obres corresponents
lexicògraf	lexicografia	la preparació de vocabularis i diccionaris	<i>Diccionari DCVB</i> . <i>Diccionari cat.-cast, cast-cat.</i>

Activitat didàctica de l'Escoleta de Son Gotleu

L'Escoleta de Son Gotleu (Obra Social de Sa Nostra) fa un homenatge a Francesc de B. Moll.

Tots els qui formem l'Escoleta de Son Gotleu volem participar en aquest reconeixement públic que des de tots els estaments de la nostra cultura li estan fent.

El nostre homenatge, no serà de grans paraules, se n'han dites moltes i totes són poques, serà senzill i viscut, perquè els nins petits no entenen altra cosa que no siguin vivències.

Expressarem el nostre agraïment a Francesc de B. Moll cantant les *Rondaies Mallorquines* d'en Jordi d'es Recó i ho farem de manera intensa durant una setmana, del 22 al 28 d'abril, aprofitant la diada de St. Jordi, festa del llibre.

Els nins de la nostra escoleta, no saben encara llegir ni escriure, però sí saben escoltar, parlar, pintar i viure.

Els contarem els nostres contes populars i ells els comentaran, dibuixaran, representaran i, en definitiva, gaudiran d'un món fantàstic i meravellós: viuran les rondalles.

Així, a través de la paraula viva, els nins aprendran a disfrutar la nostra llengua com volia Francesc de B. Moll i aquest serà l'homenatge que permanentment li retrem.

Activitat didàctica per a 2ⁿ de BUP

Mª Antònia Albertí Campins, professora de llengua catalana de l'IB Ramon Llull ha desenvolupat una activitat didàctica en homenatge a Francesc de B. Moll per al nivell de segon de BUP.

PISSARRA agraeix la seva col·laboració i anima altres docents a divulgar el treball de Moll entre els seus alumnes.

Aquesta activitat didàctica es va fer en dues etapes, mitjançant treball en grup a la primera i individual a la segona. Es va començar dividint la classe en vuit grups que haurien de treballar durant quatre sessions. El primer material -un resum biogràfic de Francesc de B. Moll- va ésser proporcionat per la professora per establir un primer contacte. A continuació, cada grup, durant tota la setmana havia de buidar la premsa i recollir tots els materials que els mitjans de comunicació li posaven al seu abast, per poder treballar sobre els punts que li pertocaven.

Punts de treball dels diferents grups:

- 1°: La vida i l'obra de Moll des de 1903 fins a 1934.
- 2°: Id. des de 1935 fins a 1962.
- 3°: Id. des de 1963 fins a 1974.
- 4°: Id. des de 1975 fins a 1991.
- 5°: Principals publicacions de Francesc de B. Moll. Breu explicació del seu contingut. Selecció d'algunes pàgines.
- 6°: La gran obra del *Diccionari*: consulta d'informació, recerca d'algunes paraules, fotocòpia de pàgines, observació dels dibuixos i anàlisi de les definicions.
- 7°: Els nostres llinatges estudiats per Francesc de B. Moll des d'un punt de vista lingüístic.
- 8°: Reconeixement d'una gran tasca: premis obtinguts, doctorats, medalles... Reaccions davant la seva mort. Frases significatives entorn a la seva obra. De qui són.

El treball es va desenvolupar i, una vegada finalitzat, se'n va fer una exposició, així com l'audició d'una rondalla contada per Moll.

Objectius d'aquesta activitat:

- Habituar l'alumne a utilitzar material que no es troba necessàriament en el llibre de text.
- Aprofundir la vida i obra d'una personalitat fonamental per a la cultura catalana -deixant així ben clara la seva importància en el procés de normalització lingüística-, tot aprofitant la difusió informativa dels mitjans de comunicació.

- Impulsar el treball en equip i poder gaudir del resultat final amb l'exposició dels treballs conjunts.

La segona activitat es feia individualment i, per tal de dur-la a terme, es fixaven uns terminis més llargs. Cada alumne havia de llegir a casa seva el fullet *Llengua o dialecte? Català o Mallorquí?*, que recull la lliçó inaugural que pronuncià Francesc de B. Moll amb motiu dels cursos de català 1978-79. Malgrat els anys transcorreguts des de la seva redacció, aquest text continua essent una eina clara i molt eficaç per explicar els conceptes de llengua i dialecte i la importància de tenir una llengua estàndard coneguda i utilitzada pels parlants de qualsevol llengua i, per tant, també en el cas del català. L'adquisició de coneixements lingüístics precisos, que suposa l'aclariment d'aquests conceptes i d'altres que s'hi relacionen, capaciten els alumnes per donar resposta amb arguments sòlids a les polèmiques que, encara avui, apareixen a la premsa i a la vida diària.

Acabada la lectura, els alumnes havien de respondre el següent qüestionari:

1. Hi ha diferències entre els parlars de Mallorca, Menorca i Eivissa? De quin tipus? Significa això que a les tres illes es parlen tres idiomes diferents?
2. Què diu el Diccionari de l'Acadèmia Espanyola de la Llengua a la seva darrera edició respecte del mallorquí?
3. Com defineix el dialecte Francesc de B. Moll? Dir que «el mallorquí és un subdialecte de la llengua catalana», suposa una subvaloració del mallorquí?
4. Totes les llengües tenen dialectes o només el català? Què en diu Francesc de B. Moll?
5. Els mallorquins que han après el castellà a l'escola, quin tipus de castellà coneixen?
6. Com rebut Francesc de B. Moll la idea dels qui no accepten la unitat de la llengua catalana, fixant-se en algunes diferències de lèxic entre els diferents dialectes?
7. Com s'explica que els pobles germànics en envair l'Imperi romà no imposassin les seves llengües,

sinó que aprenguessin el llatí, que era la llengua dels dominats?

8. És justificat el nom de català aplicat a la llengua de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera? Per què?
9. És important distingir entre *llengua popular* o *colloquial* i *llengua estàndard* o de *cultura*? Francisc de B. Moll l'anomena *literària* per què? On s'ensenyava aquesta llengua estàndard en qualsevol idioma?
10. Per què els mallorquins, menorquins i eivissencs tenen, en general, un desconeixement tan gran de l'estàndard català?
11. Per què els pobles civilitzats necessiten una gramàtica normativa, un estàndard?
12. Quina és la funció primordial de la llengua estàndard.
13. Aprenere l'estàndard català a l'escola, significa renunciar a paraules del nostre dialecte mallorquí, que han estat substituïdes en altres indrets de parla catalana per altres de sinònimes? Què diu en Moll, d'això?
14. Els qui pretenen argumentar que el mallorquí és una llengua distinta del català, a part de fixar-se en una part del lèxic que no coincideix entre el mallorquí i el català peninsular, es fixen en la qüestió de l'article? Per què aquest suposat argument és fals? Com demostra Moll la seva falsedat?
15. Des d'on s'ha elaborat l'estàndard català i, per tant, quin és el dialecte del català que ha tingut més pes en la formació d'aquest estàndard? Significa això que no s'han tingut en compte els altres dialectes? Que en diu Moll respecte d'això?
16. Opinió personal sobre el contingut i la forma del llibret. T'ha semblat prou clar i didàctic? Hi afegiries res més?

Finalment, se'n faria un debat a classe.

Objectius d'aquesta activitat

- Donar a conèixer una obra completa.
- Valorar la comprensió lectora mitjançant el qüestionari.
- Adquisició de coneixements lingüístics que permetin als alumnes de reflexionar i debatre aquest tema amb major rigor i coherència.
- Fomentar la participació i l'expressió oral.

COPISTERIA REFLEX

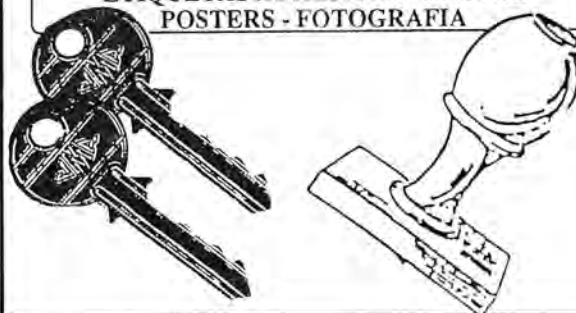
- Fàbrica de sellos de goma.
- Entrega rapidísima.
- Sellos con cualquier dibujo.
- Impresión perfecta. (Goma negra)
- Caños de caucho.
- Automáticos.
- Fechadores, numeradores.
- Tampones entintados.

Olmos, 36 (Esquina con Galerías Olmos)
Tel. / Fax. 72 43 32
07003 Palma de Mallorca

TAMBIEN

COPIAS COLOR - FOTOCOPIAS
COPIAS DE PLANOS - MULTICOPIAS
PLASTIFICACIONES - COPIAS DE LLAVES
ETIQUETAS ADHESIVAS - PLACAS
POSTERS - FOTOGRAFIA

HOMENAJE A FRANCESC DE B. MOLL

Bibliografia de Francesc de B. Moll Casanovas *

Abreviatures de revistes, periòdics y coleccions citados:

AOR = *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura* (Barcelona).

BDC = *Bulletí de Dialectologia Catalana*, Institut d'Estudis Catalans (Barcelona).

BDLC = *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* (Palma de Mallorca).

CCa = *El Correo Catalán*, diari (Barcelona).

DMA = *Diario de Mallorca* (Palma de Mallorca).

ELu = *Estudios Lulianos*, Revista de l'Escola Lulhista de Mallorca.

ERom = *Estudis Romànics*, Institut d'Estudis Catalans (Barcelona).

Illes = Biblioteca «Les Illes d'Or», Ed. Moll (Mallorca).

Raixa = Biblioteca «Raixa», Ed. Moll (Mallorca).

RFE = *Revista de Filología Española* (Madrid).

RMe = *Revista de Menorca*, Ateneu de Maó.

SdOr = *Serra d'Or*, Abadia de Montserrat.

Stu = *Studia*, Revista del Círculo de Estudios (Palma de Mallorca).

TrD = Col·lecció «Els treballs i els dies», Ed. Moll (Mallorca).

UHo = *Ultima Hora*, diari (Palma de Mallorca).

VBa = *La Vanguardia Balear*, semanario (Palma de Mallorca).

LIBROS Y OPÚSCULOS ORIGINALES Y DE PAGINACIÓN AUTÓNOMA

Espigoladures filològiques, Mallorca, 1924, 20 pp.

Suplement català al *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, separata de AOR, I-IV (1928-1931), 260 pp.

Ortografia mallorquina segons les normes de l'Institut, Palma de Mallorca, 1931, 88 pp.

La flexió verbal en els dialectes catalans, recopil·lació i elaboració sistemàtica dels materials recollits per Mn. Antoni M^a. Alcover, separata de AOR, II-VI (1929-1933), 368 pp (obra inacabada).

Rudiments de gramàtica preceptiva per a ús de escriptors baleàrics, Illes, 15, 1937, 75 pp.

Claus dels exercicis de gramàtica preceptiva i del'ortografia mallorquina, Illes, 16, 1937, 192 pp.

Gramàtica italiana. Primer curso, Palma de Mallorca, 1^a ed. 1937, 216 pp.; 9^a ed. 1959, 192 pp.

Gramàtica italiana. Segundo curso, Palma de Mallorca, 1^a ed. 1938; 2^a ed. 1940; 3^a ed. 1941.

Hay una edició subtitulada *Curso superior* (1939), muy ampliada de teoría y textos para traducción.

Diccionario manual italiano-español, Palma de Mallorca, 1^a ed. 1938; 2^a ed. 1940.

Gramàtica alemana. Primer curso: Fonètica y morfología, Palma de Mallorca, 1^a ed. 1938; 2^a ed. 1944, 236 pp.

Gramàtica alemana. Segundo curso: Formación de palabras y sintaxis, Palma de Mallorca, 1^a ed. 1938; 2^a ed. 1944, 236 pp.

Iniciación en el idioma alemán, Palma de Ma-

llorca, 1^a y 2^a ed. 1941.

Sumario de alemán para hablar con los niños austriacos (firmado con el seudónimo Fritz Hartmann), Palma de Mallorca, 1949, 24 pp.

Gramàtica històrica catalana, Madrid, Gredos, 1952, 442 pp.

Curso breve de español para extranjeros (sin indicación de Grado o con la indicación de *Grado elemental*), Palma de Mallorca, 1^a ed. 1954, 142 pp.; 19^a ed. 1979.

Els Llinatges catalans, Raixa, 40-42, 1959, 442 pp.

El «Liber Elegantiarum», Universidad de Barcelona, 1960, 53 pp.

Lengua alemana. Curso elemental, Palma de Mallorca, 1961, 193 pp.

Un home de combat (Mn. Alcover), Raixa, 56-57, 1962; Illes, 70-80, 322 pp.

Rudiments de gramàtica normativa per a ús dels escriptors baleàrics, Mallorca, 1962; Illes 15-16.

Diccionari Català-Valencià-Baleàric, Obra iniciada per Mn. Alcover, 10 Vols., Mallorca, 1930-62. Desde el vol. II inclusive, redactada totalmente por Moll con la colaboración de Manuel Sanchis Guarner, y desde el vol. IX con la de Aina Moll Marqués. Los vols. I y II fueron reeditados con modificaciones en 1968 y 1964 respectivamente.

Promptuari d'ortografia per a ús dels escriptors baleàrics, Mallorca, Obra Cultural Balear, 1963, 32 pp.; 2^a ed. 1978.

Vocabulari mallorquí-castellà amb inclusió de les paraules típiques de Menorca i Eivissa, TRD, 3, 1965, 327 pp.

Curso breve de español para extranjeros. Grado medio, Palma de Mallorca, 1^a ed., 1966; 6^a ed. 1976, 252 pp.

Curso breve de español para extranjeros. Grado superior, 1^a ed. 1967, 206 pp.; 5^a ed. 1967.

Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears, Raixa, 72, 1^a ed. 1968, 254 pp.; 2^a ed. ampliada, 1975; 5^a ed. 1979.

Exercicis de gramàtica catalana, Illes, 95, 1968, 110 pp.; 2^a ed. 1978.

La lengua de las Baleares enseñada a personas de habla castellana, 1^a ed. 1969, 143 pp.; 2^a ed. 1973, 168 pp.; 3^a ed. 1977.

Els meus primers trenta anys (1903-1934), TrD, 8, 1970, 302 pp.

Versos de la ceba, edició d'obsequi, Mallorca, 1971, 63 pp.

La lengua de las Baleares, 1, Mallorca, 103 pp., 1^a ed. 1971; 7^a ed. 1978.

La lengua de las Baleares, 2, Mallorca, 172 pp., 1^a ed. 1972; 4^a ed. 1979.

L'home per la paraula, Raixa, 100, 1974, 183 pp.

Els altres quaranta anys (1935-1974), TrD, 12, 1975, 302 pp.

Diccionari castellà-català, TrD, 14, 1977, 400 pp.

Diccionari català-castellà, TrD, 15, 1977, 400 pp.

Diccionari català-castellà. Diccionari castellà-català, Mallorca, 1978; 2^a ed. de los dos números precedentes, aumentada con un índice catalán-castellano de nombres propios personales.

El parlar de Mallorca, Barcelona, Col. Popular

Balear, 234, 1980, 95 pp.

Textos i estudis medievals, Barcelona, Abadia de Montserrat, 1982, XII y 353 pp.

Els llinatges catalans (Catalunya, País Valencià, Illes Balears), TrD, 2^a ed. muy aumentada, 1982, 387 pp.

Aspectes marginals d'un home de combat (mossèn Antoni M^a. Alcover), Barcelona, Curial/Abadia de Montserrat, 1983, 180 pp.

Materials de divulgació filològica, Universitat de Palma de Mallorca, 1983, 81 pp.

EDICIONES DE TEXTOS

L'opuscle de Ramon Llull sobre el pecat d'Adam, assaig d'edició crítica, AOR, V (1932), pp. 297-310.

La vida del reverend mestre Ramon Llull segons el manuscrit 16432 del British Museum BDLC, XV (1933), pp. 33, 55, 70, 90 y 105; publicado también en separata con numeración especial, 37 pp.

Cançons populars mallorquines. I: Amoroses, Illes, 4 (1934), 140 pp.

El Corbatxo de Boccaccio traduït en català per Narcís Franch (segle XIV); publicado también en separata con numeración especial, 108 pp.

Transcripció de cançons populars mallorquines amb notes sobre fonètica sintàctica, AOR, VII (1934), pp. 9-39.

Sechs Volksmärchen von den Brüdern Grimm, ed. anotada, Mallorca, 1940; 2^a ed. 1943, 80 pp.

La Locandiera di Carlo Goldoni, ed. anotada, Palma de Mallorca, 1941, 118 pp.

Epistolari del bisbe Carsalade a Mn. Alcover, Mallorca, 1945, 32 pp.

Selecció de poemes per a lectura, dictat i recitació en el Curs elemental de Llengua i Literatura, Mallorca, 1964, 52 pp.

Cartes de tema lulhà d'en Mateu Obrador a Mn. Alcover, ELu, IX (1965), pp. 229-250.

Epistolari de Pompeu Fabra a mossèn Alcover, Barcelona, Col. Els Llibres d'Or, 1969, 78 pp.

Lecture scelte di geografia, storia e letteratura dell'Italia, Palma de Mallorca, 1971, 170 pp.

Ramon Llull. Arbre exemplifical, adaptació al català modern, Illes, 100, 1971, 175 pp.

Epistolari de Miquel Costa i Llobera a Antoni M^a. Alcover, Randa, 12, pp. 125-183.

Doctrina de Mn. Alcover sobre llengua de les Balears i de Valencià, Palma de Mallorca, 1982.

TRADUCCIONES

C.H. Grandgent, Introducción al latín

vulgar, trad. del anglès ampliat amb notes y una antologia del llatí vulgar, Madrid, Centro de Estudios Históricos, 1928, 394 pp.

Dra. M. Lohse-Barrelet, *Cantos y danzas populares en Mallorca*, trad. del alemán (de la revista *Iberica* de Hamburgo), VBa, 758 y 761 (1928).

Heinrich Kuen, *El dialecto de Alguer y su posición en la historia de la lengua catalana*, trad. del alemán, AOR (1934), pp. 41-112.

B.E. Vidos, *Manual de lingüística románica*, trad. del italiano, Madrid, Aguilar, 1963, 440 pp.

Gianfranco Poggio Braeciolini, *Llibre de facècies*, trad. del llatí, «Raixa», 114, 1978, 189 pp.

Ernst Theodor A. Hoffmann, *La senyoreta de Scuderí*, trad. del alemán, Illes, 120, 1979, 123 pp.

DISCURSOS Y CONFERENCIAS

La gramática como arte y como ciencia, VBa, 516 (1924).

Com ha d'esser el Diccionari català-valencià-balear, BDLC, XIV (1925), pp. 3-15.

La vida de las palabras, VBa, 575-577 (1926).

Los conflictos ortográficos, VBa, 624-627 (1926).

Comentarios a la reforma de la Real Academia Española, Palma, 1927, 36 pp.

El nou de Juliol, Palma, 1927, 18 pp.

El Diccionari català-valencià-balear, Barcelona, 1950, 11 pp.

Els dos diccionaris, Obra del Diccionari, 1956.

Menéndez Pelayo y la lengua catalana, Barcelona, 1957, 16 pp.

Els dialectes i la llengua literària, Barcelona, 1955 y 1957, 12 pp.

Menorca dins la literatura, Barcelona, Secretariat del Diccionari, 1958, 16 pp.

El lèxic de Na Maria Antònia Salvà, Mallorca, 1959, 7 pp.

Mossèn Alcover i el País Valencià, València, 1962, 26 pp.

Importància del català occidental, Barcelona, Centro Comarcal Leridano, núm. 127, 1968, 6 pp.

L'aventura editorial d'un filòleg, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1977.

Discurs de gràcies (en versos), per la concessió del premi Ossian 1978, Mallorca, *Lluc*, 679; Hamburgo, Stiftung F.V.S.

Llengua o dialecte? Mallorquí o català?, lección inaugural de los cursos de catalán de la Obra Cultural Balear, 1978, 14 pp.

Cinc temes menorquins (literatura e historia de Menorca), Ciutadella, 1980.

Discurs d'homenatge (al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana), Barcelona, 1981.

Aspectes polèmics d'un fet cultural, *Revista de Menorca*, 1981, 7 pp.

El mestre Meyer-Lübke en el meu record, Barcelona, 1982.

La lexicografia de Pompeu Fabra, inauguración del curso de la Universidad de Barcelona,

5 de octubre 1982, 11 pp.

Discurs del doctorand Sr. Francesc de B. Moll, en el opúsculo de la investidura de F. de B. Moll como doctor honoris causa de la Universidad de Palma de Mallorca, 1983.

SEPARATAS O CAPÍTULOS DE REVISTAS, CONGRESOS, MISCELÁNEAS...

Estudi fonètic i lexical del dialecte de Ciutadella, en *Miscelánea filológica dedicada a D. Antonio M^a. Alcover*, Palma de Mallorca, 1931, pp. 397-460; reeditado, con modificaciones, en *Randa*, VII (1979), pp. 5-48.

Comentari a un vell mot català, en *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, vol. III, 1936, pp. 447-450.

Vocabulari tècnic dels molins de vent de les Balears, BC, XXII (1934), pp. 1-35.

Els latinismes de la «Lògica Nova», *Estudis Franciscans*, XLVII (1936), pp. 57-65.

Vocabulari popular de l'art de la construcció, BDC, XXII (1935), pp. 1-38.

Nomenclatura de les sinies del País Valencià i de les Illes Balears, BDC, XXIV (1936), pp. 82-97.

Apostillas a los glosarios latino-españoles, RFE, XXVI (1942), pp. 498-504.

Nota etimológica: el mot «corral», en *Miscel·lània Puig i Cadafalch*, I, Barcelona, 1951, pp. 127-136.

Els parlars balears, en *Actas y Memorias del VII Congreso Internacional de Lingüística Románica*, Barcelona, 1955, t. I, pp. 127-136.

El fichero de toponimia balear, en *V Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas*, Salamanca, 1955.

Notes per a una valoració del lèxic de Ramon Llull, *ELU*, I (1957), pp. 157-206.

El català en el «Diccionario Etimológico Español e Hispánico» en *Etymologica Walther Von Wartburg*, Tübingen, 1958, pp. 539-542.

Alguns derivats del llatí «rete» en català, *Bolletino dell'Atlante Linguistico Mediterraneo*, I, Firenze, 1959, pp. 163-166.

Estática y dinámica del catalán en Mallorca, *Papeles de Son Armadans*, núm I (1960), pp. 161-175.

La llengua de Ramon Llull, cap. II («Les formes») y IV («Els mots»), Apèndice al vol. II de las *Obras Esenciales de Ramon Llull*, Barcelona, 1960, pp. 1 319-1 332.

Les sources du «Liber Elegantiarum» de Joan Esteve, en *Actas do IX Congresso Internacional de Lingüística Románica*, Lisboa, 1961, II, pp. 469-474.

Espigoladures dialectals, *ERom*, VIII (1961), pp. 178-184.

El castellano en Mallorca, en *Homenaje a Dámaso Alonso*, Madrid, 1961, II, pp. 469-474.

Comment a été fait le Diccionari Català-Valencià-Balear, en *Actes du Xe Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes*, Strasbourg, 1962, II, pp. 819-830.

La cançó del confés fingit, *RMe*, 1963, pp. 41-47.

Algunas nociones sobre el catalán, *Lloma, Internationale Zeitschrift für Moderne Sprachen*, München, 1964, pp. 224-227.

Bernhard Schädel i els orígens de la lingüística catalana, en *Homenatge a Jaume Vicens Vives*, Barcelona, 1965, I, pp. 95-110.

En Ruíz i Pablo, poeta i prosista menorquí, *RMe*, 1966, pp. 205-217.

L'ús del vernacle en la litúrgia de les Illes Balears, en *II Congrés litúrgic de Montserrat*, 1967, II, pp. 193-205.

Alguns mots d'origen aràbic, *ERom*, XIII, 1963-68, pp. 55-66.

Entre Ramon Llull i el Decamenon, *Bolletino dell'Atlante Linguistico Mediterraneo*, Firenze, 1968-70, pp. 433-441.

Un inventari del Maestrat de 1673, en *Miscelánea de estudios dedicados a Martínez Ferrando*, archivero, Barcelona, 1968, pp. 401-408.

La censura moral de Mn. Alcover a les seves Rondalles mallorquines, en *Homenaje a Elías Serra Ráfols*, La Laguna, 1970, III, pp. 39-50.

El habla de Mallorca, en *Historia de Mallorca*, coordinada por J. Mascaró Pasariús, 1973, V, pp. 353-388.

Mossèn Muntanyola en el meu record, en *Miscel·lània Mossèn Muntanyola*, Vilaseca-Salou, 1974, pp. 335-336.

Introducción literaria, en el volumen *Balears*, de la col. «Tierras de España» publicado por la Fundación Juan March i la Editorial Noguer, Barcelona, 1974, pp. 105-109.

Una versió menorquina de «Las hermanas reina y cautiva», en *Homenaje a Rodríguez Moñino*, Madrid, 1975, pp. 449-463.

Del tabú eròtic en la lingüística i en el folklore, en *Homenaje a Vicente García de Diego*, Madrid 1976, pp. 359-368.

Entorn del lèxic del «Liber Elegantiarum», en *Actes del IV Col·loqui Internacional de llengua i literatura catalanes*, Basilea, 1976, pp. 117-140.

Mossèn Alcover i l'onomàstica, *Bulletí interior de la Societat d'Onomàstica*, IX, 1982, pp. 5-9.

Suggeriments sobre problemes de lèxic, en *Homenatge a Josep m^a de Casacuberta*, 2, pp. 81-85.

Un «nombrament» que no és castellanisme, en *Homenatge a Pere Bohigas*, I.

Espigoladures de lèxic medieval, en *Homenatge a A. Galmés de Fuentes*, II, pp. 115-119.

ARTÍCULOS DE PERIÓDICOS Y NOTAS BREVES (SELECCIÓN)

Per la nostra llengua, serie de setze articles de divulgación publicados en el diàrio *El Iris*, de Ciutadella, en 1922: I, 20 abril; II, 27 de abril; III, 16 de mayo; IV, 5 de agosto; VI, 31 de agosto; VII, 9 de septiembre.

L'Atlas de Mossèn Griera, *BDLC*, XIII, 1923-24, pp. 173-184.

L'adverbi «ad illas horas» en català, *BDLC*, XIII, 1923-24, pp. 299-305.

Notes etimològiques i lexicals, *BDLC*, XIII, 1923-24, pp. 348-357.

Notes etimològiques i lexicals, *BDLC*, XIV,

- 1925-26, pp. 82-84, 161-163.
- D. Juan Alcover y Maspons, *BDLC*, XIV, 1925-26, pp. 337-339.
- Dr. Bernhard Schädel, *BDLC*, XIV, 1925-26, pp. 339-342.
- De etimologia menorquina, *VBa*, 11 de junio 1927.
- Más de etimología, *VBa*, 2 julio 1927.
- Cacofemismos y eufemismos. *VBa*, núm. 701, 1 octubre 1927.
- Criteris lexicogràfics, *La paraula cristiana*, Barcelona, VII, 1928, pp. 236-241.
- A propósito de «La Atlántida». La valoración literaria en Cataluña, *VBa*, 2 junio 1928.
- Sobre «xetra» i altres eufemismes catalans, *Zeitschrift für Romanische Philologie*, XLVIII, 1928, pp. 286-287.
- ¿La crónica de Jaime I, en verso? Sugestiva teoría de Montoliu, *VBa*, 19 enero 1929.
- Entorn de l'Ortografia, *La Nostra Terra*, IV, 1931, pp. 405-407.
- Por nuestra lengua y por nuestra cultura, *La Almudaina*, 28 de enero de 1932; publicado también en otros diarios de Mallorca, Barcelona y Valencia.
- Mossèn Antoni Mª Alcover, *BDLC*, XV, 1933, pp. 4-28.
- Dr. Pere Barnils i Giol, *BDLC*, XV, 1933, pp. 47-48.
- Lliçons elementals de gramàtica catalana, *BDLC*, XV, 1933, pp. 49-55, 81-89, 97-105, 134-136, 177-181; XVI, 1934, pp. 17-25, 58-63, 86-102, 113-117, 143-147.
- Les fantasies dels correctors de proves, *BDLC*, XV, 1933, pp. 117-119.
- Biblioteca «Les Illes d'Or». Projecte de publicació d'una col·lecció de llibres d'autors o temes balears, *BDLC*, XV, 1933, pp. 161-163.
- Los nombres de las armas en la crónica de Jaime I, *Stu*, 1933, pp. 35-40, 60-61.
- Els refranys del «Tirant lo Blanc», *BDLC*, XV, 1933, pp. 169-172.
- El nostre idioma en els primers renaixentistes mallorquins, *La Nostra Terra*, VI, 1933, pp. 200-204.
- L'obra del Diccionari encara és viva, *BDLC*, XVI, 1934, pp. 2-5.
- Notes marginals a la tercera edició del Diccionari de Meyer-Lübke, *BDLC*, XVI, 1934, pp. 6-16, 50-57, 117-121.
- Reaccionant davant l'occitanisme, *BDLC*, XVI, 1934, pp. 33-38.
- El text primitiu de «Lo patge cavaller», *BDLC*, XVI, 1934, pp. 83-85.
- Nota marginal a la rondalla d'en Mirando, *BDLC*, XVI, 1934, pp. 138-140.
- Rudiments de versificació en el «Tirant lo Blanc», *BDLC*, XVI, 1934, pp. 179-182.
- D'ortografia mallorquina, *VBa*, núm. 917, 20 octubre 1934.
- Consultes de llenguatge, (sobre el segundo verso del Canto de la Sibila), *BDLC*, XVII, 1935, pp. 152-153.
- Sobre el segon vers del Cant de la Sibila, *BDLC*, XVIII, 1936, pp. 23-27.
- ¿Ramon Lull o Ramon Llull?, *Correo de Mallorca*, 7 febrero 1940.
- Obras son amores: se publica el «Diccionari», *Correo de Mallorca*, 3 de septiembre de 1949.
- Que es la exposició del «Diccionari», *Mataró*, 10 de noviembre 1951.
- Qué significa «Balanguera», *Revista*, Barcelona, 4 de diciembre 1952.
- Per què una cosa és «verda» i no «verde», *Raixà*, *Miscel·lània de literatura catalana*, Mallorca, 1953, pp. 71-72.
- El estudio de idiomas, *Instituto*, Palma de Mallorca, curso 1956-57, p. 9.
- Sobre l'origen del cognom Duran, *Quart creixent*, Barcelona, 1957, pp. 11-12.
- Comentario breve a la poesia de Bali Bonet, *DMA*, 2 enero 1958.
- Impresiones venecianas, *Revista*, Barcelona, octubre 1958; reproducido en *DMA*, 27 noviembre 1958.
- La Fundación Giorgio Gini, *Revista*, noviembre 1958.
- El Atlas Lingüístico del Mediterráneo, *DMA*, enero 1959.
- Estática i dinàmica del catalán en Mallorca, *Papeles de Son Armadans*, mayo 1960, pp. 161-175.
- Una crítica i una resposta, «Cap d'any 1961», *Raixà*, 1961, pp. 106-111.
- Binissalem con dos eses, en el núm. 1 del periódico *Binissalem*, enero 1962.
- El centenari de Mn. Alcover, *Lluc*, núm. 492, febrero 1962, pp. 38-41.
- La unitat de la llengua, *SdOr*, agosto-septiembre de 1962, pp. 1-2.
- Los catalanismos del castellano, *CCa*, 1 y 18 de noviembre 1962.
- La revista «Lluc», *CCa*, 25 de noviembre 1962.
- El Corpus toponímico de Mallorca, *CCa*, 2 de diciembre 1962; reproducido en *DMA* y en *El Iris*, 23 febrero 1963.
- ¿Resucitarán los viejos molinos?, *SdOr*, 2 diciembre 1962.
- Comentant una crítica, *SdOr*, diciembre 1962, pp. 1-3.
- La alegre amenaza del turismo en Menorca, *CCa*, 23 diciembre 1962; reproducido en *El Iris*, 12 de enero 1963.
- Què hem d'escriure «Lluch» o «Lluc», *Lluc*, núm 503, enero 1963.
- Por qué se escribe «Lluc» en vez de «Lluch», *CCa*, 4 enero 1963.
- El catalán en las universidades extranjeras, *CCa*, 6 de enero 1963.
- No tan discutible, *CCa*, 13 enero 1963.
- «Trillizos» y otros excesos, *CCa*, 20 enero 1963.
- Los lingüistas y el esperanto, *CCa*, 20 enero 1963.
- El meu D, Miquel Capllonch, *Lluc*, núm. 504, febrero 1963, pp. 58-63.
- Actualidad de Miguel de los Santos Oliver, *CCa*, 3 febrero 1963.
- De la unidad de la lengua, *CCa*, 10 febrero 1963.
- Confusionismo lingüístico, *CCa*, 17 febrero 1963.
- Tornem-hi amb la unitat!, «Cap d'any 1963» *Raixà*, pp. 113-120.
- Amar, estimar, querer, *CCa*, 1 de mayo de 1963.
- Pescatore di perle, *CCa*, 12 de mayo 1963.
- Entre dos barbarismos, *CCa*, 19 de mayo 1963.
- Correctores de estilo, *CCa*, 26 mayo 1963.
- Un gran filólogo que desaparece, *CCa*, 30 mayo 1963.
- Ser y estar, *CCa*, 2 junio 1963.
- Ortografía de los apellidos, *CCa*, 16 de junio 1963.
- Lengua o dialecto, *CCa*, 23 y 29 de junio 1963.
- El hispanista Fritz Krüger, *CCa*, 7 de julio 1963.
- La Academia trabaja, *CCa*, 14 julio 1963.
- Más sobre lengua y dialecto, *CCa*, 21 de julio 1963.
- Palabras gruesas y eufemismos, *CCa*, 1 agosto 1963.
- Hasta Tolosa de Francia, *CCa*, 13 octubre 1963.
- Por las rutas del arte medieval, *CCa*, 20 octubre 1963.
- Beligerancia del dialectalismo, *CCa*, 27 octubre 1963.
- Reflexiones sobre los castellanismos, *CCa*, 3 noviembre 1963.
- La muy respetable hache, *CCa*, 1 de diciembre de 1963.
- Ni purismo ni anarquía, *CCa*, 26 enero 1964.
- Venanzio Todesco, nuestro amigo, *CCa*, 23 febrero 1964.
- Don Ramón y la lengua catalana, *CCa*, 11 abril 1964.
- Mi triste adiós a Gaziol, *CCa*, 24 abril 1964.
- El mejor homenaje a Oliver: su biografía, *DMA*, 3 mayo 1964.
- Sobre escritura de los apellidos, *CCa*, 31 de mayo y 10 junio 1964.
- No compliquemos la ortografía, *CCa*, 17 junio 1964.
- Vivo interés por la toponimia, *CCa*, 5 de julio 1964.
- Sobre la lengua de nuestros mozárabes, *CCa*, 17 febrero 1965.
- Segundas partes que son buenas, *CCa*, 23 febrero 1965.
- El vernáculo de las Baleares, *CCa*, 23 de marzo 1965.
- Elogio de un gran esperantista, *CCa*, 14 mayo 1965.
- Los filólogos en la liturgia, *CCa*, 21 julio 1965.
- ¿Lengua o Dialecto?, *DMA*, 15 y 22 de agosto 1965.
- Aclaremos lo de «catalán», *DMA*, 29 agosto 1965.
- Quién era Salvador Galmés, *CCa*, 3 septiembre 1965.
- ¿Qué dicen las autoridades científicas?, *DMA*, 8 septiembre 1965.
- Más pruebas de autoridad, *DMma*, 12 septiembre 1965.
- Qué opinaba Menéndez y Pelayo, *DMA*, 19 septiembre 1965.
- El argumento de la oficialidad, *DMA*, 26 septiembre 1965.
- El argumento literario, *DMA*, 3 octubre 1965.
- En defensa de la lengua de Cervantes, *DMA*, 10 octubre 1965; *Menorca*, 18 octubre 1965.
- El mito del separatismo, *DMA*, 31 octubre 1965.
- Por qué en España no se habla una lengua única, *DMA*, 14 noviembre 1965.
- Hablemos de barbarismos, *DMA*, 5 di-

- ciembre 1965; *Sóller*, abril 1966.
- Más sobre el mallorquí escrito, *DMA*, 19 diciembre 1965.
- El artículo comarcal y el literario, *DMA*, 9 enero 1966.
- Hablemos del lemosín, *DMA*, 16 enero 1966.
- Les misses en llengua vernaclea, *UHo*, 1 diciembre 1967; *Documents d'Església*, Barcelona, núm. 30, 15 enero 1968.
- Les illes davant l'obra d'En Fabra, *Lluc*, 1968, p. 107.
- L'ortografia dels noms de lloc, *Lluc*, 1968, p. 39.
- L'ús de la llengua vernaclea en la litúrgia, *Lluc*, 1968, p. 77.
- Mossèn Alcover i Pompeu Fabra, *Destino*, 24 febrero 1968.
- La nostra llengua a les universitats, *DMA*, agosto 1968; *Sóller*, núm 573, 1968, p. 331.
- La lengua de las Baleares, *La Estafeta Literaria*, 1969; reproducido en *CCA* y en el diario *Menorca*.
- Per què no «entregar»? , *SdOr*, núm. 112, enero 1969.
- Parlem-ne, de menorquisme, *Menorca*, 24 junio 1969.
- El meu amic Tirant lo Blanc, *Lluc*, diciembre 1969.
- Mossèn Josep Salord i Farnés, (nota necrològica, sin título). *Bulletí de les Jovenuts Musicals de Menorca*, 1970.
- Vos aplaudesc doblement, *DMA*, 12 diciembre 1970. (Contra un glosario de palabras mallorquinas al final de una novela editada en Cataluña, y contra el intento de tomar por lema la frase «Siau qui sou» cambiándola en «Sigueu qui sou»).
- A la memòria d'en Jaume Busquets, *DMA*, 24 enero 1971.
- Qüestions de llenguatge. ¿Qué és el català? ¿Qué és el mallorquí?, *Lluc*, marzo 1971.
- Dues vides paralelles, (Joan Pons Marqués y Bernat Vidal i Tomàs), *DMA*, 1 abril 1971.
- El meu Bernat Vidal, *Felanitx*, núm 1728, 29 mayo 1971.
- Resposta de Moll a Badia Margarit, *DMA*, 17 junio 1971.
- Les «Rondaies» de Mossèn Alcover, *DMA*, 17 septiembre 1971.
- Com convé, escriure la «Història de Menorca», *Menorca*, 2 marzo 1972.
- Mallorca turmedista, *DMA*, 20 abril 1972.
- Més renou sobre Anselm Turmeda, *DMA*, 19 mayo 1972.
- Resposta a D. Pep Gonella, *DMA*, 15 julio 1972.
- Respuesta a Luis Ripoll, *DMA*, 21 julio 1972.
- Segona resposta a D. Pep Gonella, *DMA*, 14 septiembre 1972.
- Tercera resposta a D. Pep Gonella, *DMA*, 14 septiembre 1972.
- Ramon Llull, patriarca de la nostra llengua, *DMA*, 30 noviembre 1972.
- La Real Academia y los «tacos», *DMA*, 14 diciembre 1972.
- «Don Isidoro» i «Don Toni Maria», *DMA*, 29 marzo 1973.
- La doble personalitat cultural de Mossèn Galmés, *Flor de card*, Butlletí del Club Card de Sant Llorenç des Cardassar, abril 1974.
- Xueta, *Destino*, 18 mayo 1974.
- Manuel Sanchis Guarner, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, *Cavall Fort*, núm. 284, 1974.
- ¿Quin nom català donarem als «Cabildos Insulares»? , *Lluc*, núm. 641, octubre 1974.
- Dos documentos extraordinarios, *DMA*, 24 junio 1975.
- ¿Què vol dir «Català-Valencià-Balear»? , *Las Provincias* (Valencia), 8 julio 1975.
- Coses del senyor Ombuena, *Las Provincias*, 20 julio 1975.
- Concretem, i tal volta ens entendrem, *Las Provincias*, 1 agosto 1975.
- ¿«Ciudadela» o «Ciudadella»? , *El Iris*, 11 octubre 1975.
- Els llinatges de les Balears, en la secció «La columna de foc» de *UHo*, 1976: 14, 21 y 28 febrero; 6, 13, 20 y 27 marzo; 3, 10, 17 y 24 abril; 8, 15, 22 y 29 mayo; 5, 12, 19 y 26 junio; 3 julio.
- «Avui», a les Balears, en el diari *Avui*, núm. 1, 23 abril 1976.
- Aquell primer Congrés de la Llengua, *Destino*, núm. 2.022, julio 1976.
- Ni «passacarrers» ni «correguda», *UHo*, 10 julio 1976.
- Rallant en pla. (Anotacions sobre el menorquí), en la *Memòria* del Ayuntamiento de Ciudadella del año 1975.
- Noms, llinatges i malnoms, *Llebeig* (Valencia), núm. 13, 1976.
- «Randa», la revista continental de les Illes, *SdOr*, núm. 205, octubre 1976, pp.30-31.
- ¿Les Illes?, *Cort*, Palma, núm. 774, octubre 1976.
- Alerta amb els noms de lloc, *UHo*, 13 noviembre 1976.
- Mn. Antoni Pons és mort, *UHo*, noviembre 1976.
- El cançoner del pare Ginard, *Lluc*, núm. 664, noviembre 1976, pp. 14-15.
- La llengua com a vincle d'unió entre els Països Catalans, en el vol. *Jaume I el Conqueridor*, publicado en Navidad 1976 por Lluís Carulla i Canals, pp. 45-46.
- ¿Diccionari català o Diccionari mallorquí?, *UHo*, 12 febrero 1977.
- Ramon Cavalier, un menorquí laboriós, *UHo*, 2 julio 1977.
- Català i recatalà, *Sóller*, 13 agosto 1977.
- Guillem Nadal en el meu record, *UHo*, 20 agosto 1977.
- Aclariments lexicològics, *SdOr*, septiembre 1977, p. 553.
- En Miquel Arbona Oliver: in memoriam, *UHo*, 15 octubre 1977.
- La gran diada de Mallorca, *DMA*, 23 octubre 1977.
- Aclariments sobre «la nostra llengua», *DMA*, 7 mayo 1978.
- L'exemple de Manacor, *UHo*, 29 julio 1978.
- Aclariment sobre el «lemosí», *UHo*, 21 octubre 1978.
- Sobre l'origen del català, *UHo*, 11 noviembre 1978.
- Els idiomes de la host del rei en Jaume, *UHo*, 18 noviembre 1978.
- A la mort de Guillem Colom Ferrà, *DMA*, 6 junio 1978; reproducido en los semanarios *Sóller y Felanitx*.
- ¿Ambient o ambient? , *UHo*, 21 julio 1978.
- Quan hem d'escriure la lletra Ç, *UHo*, 25 agosto 1978.
- Alerta amb els noms dels carrers!, *UHo*, 25 agosto 1978.
- No paguen a terminis!, *UHo*, 22 septiembre 1978.
- Carta abierta a D. Adolfo Suárez, *DMA* y *Baleares*, 28 noviembre 1978; reproducido en diversos periódicos como *Avui*, *Diario de Barcelona*, *Menorca*, *Valencia Semanal*, *París-Baleares*, *Información de Alicante*, *Poble Andorrà*.
- Els romanistes estrangers i la unitat del català, *Avui*, 29 noviembre 1978.
- Les paus amb Pompeu Fabra, suplemento del semanario *Manacor*, 1978.
- Sobre el nombre de la lengua valenciana, *Información*, Alicante, 9 enero 1980.
- Respuesta a un malévolo indocumentado, *Información*, 11 enero 1980.
- Algo más sobre la lengua de los valencianos, *Información*, 31 enero 1980.
- Mn. Alcover i les seves rondalles, *Quaderns de l'Obra Social*, (Caixa de Pensions), abril 1980.
- Els sons i les formes en el «Liber Elegantiarum», *Festschrift Harriner*, 1980.
- L'hora dels adeus a Joan Ballester i Canals, *Lluc*, núm. 692, 1980, p. 25.
- Enhorabona a Baltasar Porcel i a un estudiant, *DMA*, 13 septiembre 1980.
- El meu deute de gratitud a Joan Ballester, *SdOr*, septiembre 1980.
- Josep M^a. de Casacuberta. Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, *Lluc*, núm. 696, marzo-abril 1981.
- Josep Pla en el meu record, *Lluc*, núm. 696, marzo-abril 1981.
- Onomàstica Luñiana, *Dijous*, Inca, 7 mayo 1981.
- Veïam si ho aclarirem!, *DMA*, 27 septiembre 1981.
- Recordança del meu amic desaparegut, *Avui*, 18 diciembre 1981.
- En el cinquentenari de Mn. Alcover, *DMA*, 8 enero 1982.
- Mallorquí o català. I: Les paraules no fan la llengua. II: La nostra catalanitat lingüístico-cultural, *DMA*, 13 y 14 febrero 1982.
- A la bona memòria de Sanchis Guarner, *SdOr*, marzo 1982.
- Sobre el topònim «El Terreno», *DMA*, 15 octubre 1982; *Hora*, 23 octubre 1982.
- Resposta a un escrit molt doïut, *DMA*, 10 diciembre 1982.
- La darrera carta de Sanchis Guarner, *L'Espill*, núm. 17-18, primavera-verano 1983.
- Sobre l'etimologia de «SóHera», *Randa*, 1983, fase. 15.

A més a més d'aquesta bibliografia, hi ha tota una sèrie de pròlegs, presentacions i recensions que no afegim per manca d'espai.

* Informació reproduïda de la revista *Anthropos*. Boletín de Información y Documentación. Núm. 44. 1984. Ed. del Hombre. Barcelona.

EL PARE MOLL

Els joves escriptors que freqüentaven ca nostra els darrers anys quaranta i els primers cinquanta, quan l'interés per la llengua i el seu cultiu es reclòia dins unes quantes cases --ca els germans Massot, Can Colom, Can Marquès-- solien designar el meu pare amb el nom de «pare Moll». Supòs que era una manera de resoldre una qüestió protocol·lària, ja que l'ús del nom broix i el tractamen de tu entre joves i gent gran, tan natural avui, no havia entrat encara en els usos socials de Mallorca; i dir-li «senyor Moll» o «don Francesc» resultava massa encarcerat, per a un home que els rebia amb familiaritat i que estava sempre de bon humor i a punt per fer una broma.

A més, n'hi havia tants que li deien «mon pare», que el nom de «pare Moll» resultava molt adequat.

Efectivament, érem --i som, gràcies a Déu-- vuit germans, quatre de cada casta, i amb catorze anys de diferència entre la més gran i la més petita. I tots portàvem una considerable quantitat d'amics i amigues, que entraven i sortien de ca nostra com si fos ca seva, perquè mon pare i ma mare s'estimaven més tenir la casa plena d'allotea que tenir-nos jugant pel carrer --com feien encara, en aquell temps, els allots del barri de la Seu--, i als nins els encantava venir a jugar a una casa tan alegre, on trobaven llibres de tota casta, infants de tota mida i mil maneres de divertir-se amb jocs imaginatius --i molt poques juguetes--, o jugant a «conions» per porxos immensos on qualcú es perdia de tant en tant, o bé fent rotlo entorn del «pare Moll» que, deixant de banda per un moment les fitxes i la màquina d'escriure, els dibuixava amb gran rapidesa allò que demanaven: un cavall, un dimoni, en Pere Catorze, es Jai de sa Barraqueta, una «carota» de Sant Joan...

Fins que va acabar la redacció del Diccionari, mon pare passava moltes més hores a ca nostra que a l'Institut Ramon Llull o a l'Editorial. Treballava dins un despatx que sovint els allots convertien en camp de batalla sense fer-li perdre el fil de la feina; rarament demanava silenci --«perquè aquest article és molt complicat»--, i l'obtenia immediatament: tots teníem ben clar que el Diccionari era una feina

molt important, que mon pare l'havia de fer, i que tots hi havíem d'ajudar. Tots coneixíem les dificultats de l'empresa i acceptàvem amb naturalitat les estretors econòmiques que comportava --vivíem amb una austeritat «espartana», però no en patíem gens, perquè no ens mancava res d'essencial ni vèiem mai males cares ni discussions entre els grans que ens envoltaven --els pares i els avis materns, que després de la guerra vingueren a viure amb nosaltres.

El diumenges anàvem a passejar tots junts --i sovint ens comptaven, pel carrer--, generalment per dins Ciutat; de vegades agafàvem un tramvia i anàvem fins a Can Pastilla o a Cas Català, i d'allà, a peu, fins a s'Arenal o fins a ses Illetes o, si hi havia molt de coratge, fins a Palma Nova --que era una platja deserta, amb una cabana rústega a l'estiu, on compràvem una taronjada o una «graciosa»--. Qualque diumenge d'estiu anàvem a nedar a Can Barbarà (els allots i son pare a un costat i les nines amb sa mare a l'altre, com era de rigor), i en anys excepcionals passàrem tots plegats unes setmanes de vacances --a Son Serra, a Bunyola i a Cala Millor; però en general, el paradís de les vacances el tenim a Menorca, on érem acollits pels parents, mentre mon pare feia feina a ca nostra, més tranquil que mai...

«Pobrets i alegrets» és una expressió que pot definir la nostra situació. I amb l'alegria i amb la fermesa de fe i de moral dels pares, aprenguérem a donar poca importància als béns materials, a valorar les persones pel que són i no pel que tenen, a afrontar amb bona cara les dificultats sense deixar-nos vèncer per l'adversitat, i a esperar sempre amb confiança temps millors. I tard o d'hora, amb més o manco «generositat», aquesta confiança es veia satisfeta.

La «gent de la Ceba» mallorquina --que, segons l'expressió de Bernat Vidal que sovint repetim, «cabria dins un tramvia»--, compartia amb nosaltres els afans i les esperances de futur millor per a la nostra llengua. Amb excuses diverses --la commemoració anual de Costa i Llobera i de Joan Alcover, els Aplecs dels amics de les Lletres, etc.--

ens trobàvem periòdicament --i només en aquests casos mon pare abandonava la feina durant tot un dia--. D'aquestes trobades, i de les vingudes de lingüistes i d'escriptors de Catalunya, de València o de l'estranger, sortien sempre nous projectes per afavorir la nostra llengua o les nostres Lletres.

Així, entre jocs i excursions, sentint discursos solemnes i versos humanístics, i compartint les dificultats, les esperances i les alegries que suscitava l'Obra del Diccionari, tota la «mollada» va aprendre a estimar amb alegria la terra i la llengua, sense odi ni antipatia per cap altra terra ni cap altra llengua --al contrari: qui més qui manco, tothom és políglota, a ca nostra--. Cadascú va triar el camí professional que més el va atreure, ja que mon pare respectà sempre la llibertat de tots. Jo vaig optar per la Filologia, i això em va permetre col·laborar directament amb ell, en la redacció dels dos darrers toms del Diccionari i en les tasques editorials. Però tots hem rebut del «pare Moll» el mateix patrimoni d'amor a la veritat, a la nostra terra i a la nostra llengua catalana.

Aina MOLL i MARQUÈS

Butlleta de subscripció a *PISSARRA*¹

Nom: . . . . . Adreça: . . . . .
núm.: . . . . . pis: . . . . . C.P.: . . . . . Població: . . . . . Tel.: . . . . .

Se subscriu a *PISSARRA* al preu anual de 1 200 PTA que abona mitjançant:

taló bancari o gir postal a nom de l' STEI
càrrec al compte bancari o d'estalvi²

(¹) Els afiliats a l' STEI reben *PISSARRA* de franc.
(²) En aquest cas heu d'emplenar l'ordre bancària.

ORDRE DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Caixa/Banc: . . . . . Nom del titular: . . . . .
Agència/Oficina: . . . . . Adreça: . . . . .
Població: . . . . . Població: . . . . .
Núm de compte o llibreta: . . . . . Codi postal: . . . . . Tel.: . . . . .

Sr. director:

Sou pregat d'atendre a partir d'aquesta data i fins a nou avís els rebuts que us presentarà el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança de les Illes (STEI) amb càrrec al meu compte corrent o llibreta indicada.

, de . . . . . de 199
(signatura)

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

L'ESPAI COM A EINA EDUCATIVA

L'escola d'infants TEIX és una escola que des de sempre ha tingut, com a estratègia educativa, intentar donar respostes a les demandes de l'infant i per això ha de posar al seu abast:

l'estimació i el respecte per la nostra llengua. Partim de la consideració com a principi educatiu, que l'infant pugui desenvolupar al màxim les seves capacitats mitjançant l'estimulació i tingui a l'abast els mitjans per aconseguir-ho; tot això dins un context d'escola mallorquina, arrelada al medi. Així ha impulsat la participació en activitats encaminades a mantenir les nostres tradicions amb la vivència de les festes populars de Mallorca: festes dels bunyols, els foguerons per Sant Antoni, els torrons per Nadal, la Rua, les panades per Pasqua, etc.

Recordam, avui, com després d'haver realitzat tot un estudi per aprofitar el característic espai de l'escoleta, vàrem rebre, l'any 1983, la visita de Francesc de B. Moll, interessat pel nostre sistema educatiu. Li mostrarem els nostres espais, la nostra feina, parlà amb tots els infants i els va contar una rondalla. Deixà constància de la seva visita amb uns dibuixos de diferents personatges que nosaltres conservam com un gran tresor i ens va animar a continuar amb la nostra tasca.

Actualment tot l'estudi, reflexions, canvis, etc. fets pel que fa al tema de l'espai, es troben en perill perquè no ens deixen continuar utilitzant el local on fa 12 anys va nèixer l'escola TEIX. Volem continuar fent aquesta feina perquè ens agrada i perquè trobam que és un món prou interessant però... necessitam una escoleta!

Us presentam avui, mitjançant les pàgines de *PIS-SARRA*, el nostre treball: L'espai com a eina educativa.

La nostra escola és situada en un tercer pis, llogat a la parròquia de Santa Catalina, amb la qual comparteix el pati: una pista de bàsquet, sense cap tipus d'espais verds o instal·lacions de joc per als més petits.

L'estructura d'aquest pis antic té tots els desavantatges que això implica: escales per arribar a l'escola, per davallar al pati... un llarg passadís, com a estructura bàsica, que obliga a interferir dins dues classes per poder sortir a un petit pati d'arena; un bany molt petit; una cuina també molt reduïda per fer el dinar de cinquanta-cinc infants; parets i instal·lacions molt deficitàries i, en general, un espai insuficient per al nombre d'infants i adults que habiten l'escola.

Però aquests espais tenen també algun avantatge: la quantitat de llum que entra dins tota l'escola, la manca de renous de l'exterior i un altre d'important: l'estructura de casa, que romp l'esquema d'institució, el qual pensam que facilita al nin la seva adaptació al nou ambient, la relació i el coneixement amb totes les persones grans i petites que hi viuen.

Degut a aquesta manca d'espais, de condi-

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

cionaments i de recursos, des del principi, l'equip de l'escola ha anat reflexionant sobre aquest tema, no tan sols respecte dels espais arquitectònics, sinó també sobre els tipus de materials, d'objectes, la seva organització...

Tractar de l'ambient pot motivar l'establiment d'una bona dinàmica d'equip: fer pensar conjuntament els espais, respectar i valorar cadascuna de les aportacions, aprendre a posar-nos d'acord, a implicar-nos en el projecte d'escola.

Breument, exposarem algunes de les qüestions que durant aquests anys hem treballat respecte d'aquest tema:

1. Cercar la manera d'aconseguir el màxim rendiment de tots els espais, amb una visió de l'escola com a globalitat. Tots els espais són igualment importants i educatius: menjador, cuina, bany, passadís, pati... Considerant, per tant, l'estructura física com a espai educatiu que pot educar uns certs valors, unes actituds, això és, integrar l'ambient en el projecte d'escola.

2. Pensar en l'organització i distribució de cada un dels espais. Com aprofitar-los, organitzar-los de manera que ens ajudin a potenciar totes les capacitats dels infants, a satisfer les seves demandes, necessitats (afectives, socials, d'autonomia, d'expressió, de comunicació...). És a dir, plantejar espais diversificats que possibilitin activitats diferents alhora, que facilitin l'expressió i l'activitat lúdica de l'infant (àrees de joc i activitat).

3. Objectes, material i mobiliari. El reciclatge de mobles vells (molts, regal d'algun pare, recuperats de *containers* o obra d'algun pare fuster). Pensar en la seva distribució, per a què un moble ens pot servir: per a reconvertir espais, tenir espais plurifuncionals, delimitar una zona de pas, separar dues àrees d'activitat, etc.

Trobar la manera d'organitzar els objectes, els

materials en un espai reduït és cercar, moltes vegades, espais no considerats el buit d'un armari, d'una porta, d'uns alts, etc. Trobar un espai per a cada cosa; ordenar els espais és donar seguretat a l'infant.

Hem après a ser més àgils, creatius, hàbils -aprendre bricolatge, posar una mènula, un prestatge, pintar una paret, reconvertir un moble vell.

«La projecció del discurs sobre allò que no es té acaba per fer perdre de vista els instruments de què hom disposa, la possibilitat de descobrir-hi, per necessitat, usos diferents així com l'eventualitat d'inventar-los, fins i tot de fer-ne de nous.» (Pier Paolo SACHETTO, *L'objecte informador*, Gedisa).

Una recerca d'estratègies i enginy contemporània d'una reflexió sobre el tipus d'objectes, de materials i sobre el seu valor educatiu.

Objectes que poden canviar el protagonisme i el rol de l'adult, facilitar al nin l'adquisició de determinats processos, afavorir experiències, coneixements, relacions.

«Darrere la presència d'un objecte més que d'un altre hi ha lògiques, ideologies, models educatius diferents.» (Pier Paolo SACHETTO).

4. La necessitat de crear uns espais agradables, càlids parlar dels colors, de la decoració. Cercar un ambient cada vegada més habitable, més nostre, que reflecteixi la història i la manera de ser de la gent que hi viu.

PISSARRA 58

ABRIL 1991

«Els objectes contenen moltes coses de nosaltres, fins i tot a vegades aquelles que no volem contar. Les mateixes parets que defensen la nostra privacitat i les nostres relacions familiars i els objectes d'ús quotidià que poblen els nostres pisos parlen dels nostres pisos, parlen de la nostra manera de pensar, de relacions amb els altres, són, alhora, empremtes sensibles i lements condicionants.» (E. T. HALL, *Il linguaggio silenzioso*, Bompiani, Milà).

5. Parlar també de l'aprofitament de les parets, de l'exposició dels treballs i productes dels infants; això vol dir també de la imatge que tenim de l'infant, del valor que donam al que fa, pensa, expressa.

6. Crear uns espais per a la comunicació amb les famílies. Els *plafons* de comunicacions, a través de les fotografies, l'exposició dels treballs dels infants, poden reflectir la dinàmica de l'escola a cada moment, les vivències, les experiències...

Equip de l'Escola d'Infants Teix

Alfa Romeo

ITAL SPORT, S.A.

CONCESIONARIO OFICIAL

c/ Gremio Boneteros, 23
07009 Palma de Mallorca
Tel.: 20 42 12

DELEGACIÓN EN PALMA

Tel.: 46 25 82
Sistema de información

LOOK & FIND
el único banco de
imágenes y datos de
oferta inmobiliaria

TECNOLOGÍA AVANZADA

HOMENATGE A FRANCESC DE B. MOLL

RECERCA BIBLIOGRÀFICA

MIR, Gregori: *El mallorquinisme polític (1840-1936)*. 2 toms. Ed. Moll.

L'any 1975, poc abans de la mort de Franco, va aparèixer a les Edicions Catalanes de París la primera edició de l'obra que la col·lecció «Els Treballs i els Dies» té l'honor d'oferir als lectors, revisada i ampliada amb nous textos. L'autor --Gregori Mir-- va haver d'amagar-se, per raons òbvies, rere un pseudònim: Anselm Lluïll. Valent-se dels canals clandestins de distribució, *El mallorquinisme polític* va trobar un ample ressò en els Països Catalans i ben aviat va ser reconegut com a llibre imprescindible per al coneixement de l'evolució d'uns esquemes ideològics que condueixen a la teoria i a la pràctica d'una política nacionalista a la nostra illa, dins el període comprès entre els anys quaranta del segle XIX i les tres primeres dècades del XX.

El mallorquinisme polític és el fruit d'una minuciosa tasca d'investigació. A les seves pàgines hi trobarem sistematitzades les més importants --molt sovint sorprenents-- aportacions de Mallorca a la teoria del nacionalisme. No hi ha dubte que amb aquesta obra, encara no superada, Gregori Mir ha retut un servei inestimable a la nostra cultura.

FULLAT, Octavi: *Viaje inacabado. La axiología educativa en la postmodernidad*, CEAC, Barcelona 1990.

Llibre que segueix *Eulalia, la del buen hablar* i precedeix *Final de viaje* amb el qual es tancarà la trilogia centrada entorn a sentit de l'ésser humà. Té com a tesis l'educació és temps. La novel·la presenta un professor de filosofia que ha pres consciència de la societat postmoderna, en la qual estem submergits i indaga la possibilitat intel·lectual de sortir-se'n amb la recuperació del sentit universal i necessari de l'home.

COROMINA, Eusebi: *La narració*, «Guix-dos» núm. 4, febrer 1991.

Aquesta proposta d'unitat de tercer nivell de concreció va adreçada als alumnes del segon cicle de l'ensenyament secundari obligatori (14-16 anys),

preferentment a principi de cicle.

Basada fonamentalment en la comprensió i l'expressió escrita del text narratiu, vol introduir l'alumnat dins els aspectes més formals o tècnics implicats en la construcció de relats de fets i accions: classes d'històries, els personatges, el temps i el lloc, l'organització de les històries, el pas del temps, relat, descripció, diàleg i punt de vista.

AA.DD.: *La imagen virtual: hacia un nuevo Renacimiento*, Ed. Telos.

Experts espanyols i estrangers analitzen les possibilitats artístiques i de coneixement de la imatge virtual com a fruit màxim de la conversa home-programa-màquina. El títol d'aquest quadern central s'interroga d'aquesta forma sobre la possibilitat d'un nou renaixement, sobre la base que la imatge virtual tanca i conclou amb els valors psicològics centrals d'aquell Renaixement que va marcar l'inici de la civilització europea.

CONDEMARÍN, Mabel i CHADWICK, Mariana: *Dame la mano. Libro de trabajo para los usos de la escritura*. Ed. Visor.

El llibre desenvolupa un programa per esser dut a terme pels infants amb el suport de l'educador o la família. Satisfà tots els objectius generals i específics que el programa de llengua castellana vigent exigeix per al primer subcicle d'EGB, en relació a estimular el desenvolupament de les funcions bàsiques, despertar l'interès pel llenguatge escrit i incentivar l'expressió oral i la creativitat.

HARMS, Thelva i CLIFFORD, R.M.: *Escala de valoración del ambiente en la infancia temprana*. Ed. Visor.

El llibre és el resultat d'un treball desplegat durant més de tres anys. Ha demostrat esser un bon punt de partença per observar els nins en diverses aules d'una guarderia o col·legi i aporta mitjans relativament econòmics i eficaços per observar la quali-

tat actual de l'ambient i planificar les possibles modificacions. Inclou una anàlisi de l'espai, materials i experiències que fomenten el desenvolupament de l'infant, horari i supervisió. És especialment indicat per a guarderies i jardins d'infància.

SMITH, Carl i DAHL, Karin: *La enseñanza de la lectoescritura: un enfoque interactivo*. Ed. Visor.

Aquest llibre proporciona estratègies i activitats específiques per esser usades a la classe, en què lectura i escriptura enllacen de forma natural. Es presenten organitzades entorn a les finalitats fonamentals de la instrucció. Al llarg del text, es proporcionen idees i nombroses activitats per estimular la discussió i interacció dels alumnes.

APARICI, R. i GARCÍA MATILLA, A.: *Imagen, vídeo y educación*. Fondo de Cultura Económica. Paideia.

És un llibre que fa una anàlisi molt elemental del que és i pot ésser la imatge aplicada a l'ensenyament. Tracta de temes que normalment els mestres no introdueixen dins els currículums, però que la tecnologia ens ofereix, a vegades, de una manera poc ètica. Quins missatges conté una imatge?, quins elements contradictoris presenta? i els missatges no visuals?. A la vegada que fa aquesta anàlisi ens ofereix tècniques molt senzilles per fer imatges a l'escola.

ALVERMANN, Donna E.; DILLON, Deborah i O'BRIEN, David: *Discutir para comprender. El uso de la discusión en el aula*. Visor.

La present publicació resalta, de manera clara i concisa, l'ús de la discussió com una part important de l'ensenyament de les diverses àrees de contingut. A partir de l'experiència de diferents investigadors en l'observació de la discussió dins l'aula i mitjançant les transcripcions de les discussions a la classe s'ofereix als professors una valuosa via d'ensenyament per promoure la comprensió lectora.

FERNÁNDEZ ENGUITA, Mariano: *Juntos pero no revueltos: ensayos en torno a la reforma de la educación*. Ed. Visor.

En aquest volum es reuneixen una dotzena de ponències, fragments de memòries d'investigació o articles escrits en els tres darrers anys entorn a la reforma de l'educació que no han tingut suficient difusió.

MANRUBIA, M^a del Carmen: *Educación integral y creatividad*. Servicio de Publicaciones de la Dirección Provincial de Educación de Murcia.

La metodologia d'aquesta experiència tria la poesia per esser un llenguatge simbòlic, ple d'imatges que poden conduir a l'assimilació de totes les àrees educatives. El poema serveix com a nucli desencadenant en la recerca d'una formació integral de l'individu.

ORTEGA, Félix; GONZÁLEZ GARCÍA, Ernesto; GUERRERO, Antonio i SÁNCHEZ, Eduvigis (compiladors): *Manual de sociología de la educación*. Ed. Visor.

El llibre es planteja la necessitat d'impulsar l'elaboració de materials sociològics destinats a aquells estudiants que cursen carreres que aboquen directament a l'ensenyament i partir de texts deguts a sociòlegs espanyols amb la finalitat d'evitar referències escolars alienes al nostre entorn, fenomen habitual dels texts existents basats en traduccions de treballs realitzats en altres països.

Equipo de asesoramiento psicopedagógico de Terrassa: *Pruebas pedagógicas graduadas para preescolar y ciclo inicial*. Ed. Visor

Les proves pedagògiques varen començar a ser elaborades durant el curs 1983-84 i sorgiren de la necessitat de disposar d'una eina de treball per establir els nivells d'aprenentatge d'alumnes amb dificultats en els aspectes escolars considerats bàsics.

Aquest número extraordinari de la revista *PISSARRA*, en homenatge a Francesc de Borja Moll -dins el marc de la Campanya de Normalització Lingüística-, ha estat patrocinat pels organismes següents:

- Consell Insular de Mallorca
- Conselleria de Cultura, Educació i Esports.
- Ajuntament de Palma
- Ajuntament de Ciutadella
- Ministeri d'Educació i Ciència
- Universitat de les Illes Balears

De sobte, sense cap mena d'avís, ens ha ferit el cop. A hores d'ara no som capaços d'acceptar de cap manera la idea. De creure la realitat. D'assumir la impotència. Però la vida, sovint, imposa així la seva llei, amb tota la duresa. Sense rèplica possible. En Baltasar se n'ha anat.

El seu somriure d'home bo, el seu dinamisme d'home actiu, la seva actitud d'home solidari... s'han fet fonedissos.

La seva paraula amable, la seva simpatia natural, el seu gest amistós... s'han fet fonedissos.

Són, els presents, moments de dolor, de tristesa. Una tristesa intensa de tots els companys que amb ell hem compartit tants treballs, tantes hores de lluita i d'inquietud i, també, com oblidar-les?, estones d'alegria i il·lusió.

Avui, aquí, sembla mentida, només ens resta el seu record. Un enyor que és presència nítida, tangible. Una presència manifesta a cada indret del nostre local sindical, davant l'ordinador, a la taula de reunions, als grups de treball donant suport a qualsevol iniciativa per a la millora de la professió que tant estimava, en defensa d'aquelles idees en les quals creia. Una presència constatable, ara, aquí, a les pàgines encara humides d'aquesta revista que ell, en bona part, enllestí.

La seva imatge, la seva persona romandran sempre entre nosaltres. El pare de família, l'amic, el company, l'home fidel a la seva llengua i a la seva pàtria no ens poden abandonar mai.

STEI, dia 8 d'abril de 1991.

Baltasar Darder i Sansó

Ens deixà el dia 6 d'abril, als 42 anys

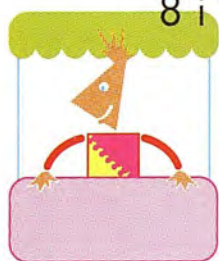
l'escola surt al carrer

Paisatge marí / Pintat sobre bobina de paper negre amb guixos de colors / Grups d'infants de 4 i 5 anys de l'escola ITACA.

III fira escolar de primavera

8 i 9 de maig de 1991 / de 9'30 a 19 h / plaça major

III mostra de teatre escolar

del 13 al 17 de maig de 1991
d'11 a 13 h / cine saló rialto (c/. sant feliu 5)

III exposició "l'expressió a l'escola d'infants"

del 14 al 18 de maig de 1991 / de 10 a 13 h i de 17 a 20 h
palau salleric (passeig del born)

VI encontre de corals escolars

21 de maig de 1991 / de 18 a 20 h / auditorium

ajuntament de palma
balears

